Caligula

(MÖ 12 - 41)

Roma İmparatoru Caligula

Roma İmparatoru Caligula bilinen en eski diktatörlerden.

Caligula yaşadığı zamanda eksantrik davranışları ve çabuk sinirlenmesi ile tanınırmış.

University College London Tarih Profesörü Dr Benet Salway "Caligula bir keresinde Napoli Limanı'ndaki tüm teknelerin yan

yana dizilmesini istemiş. Böylece onların üzerinden geçerek bir kasabadan diğerine yürüyebilecekmiş" diyor.

Caligula yarış atlarını da çok severmiş. Hatta atlarından birini o kadar çok severmiş ki ona altın kadehlerden şarap içirirmiş ve ona köleler tahsis etmiş.

İmparator bir keresinde de İngiltere karşıtı bir kampanya dahilinde askerlerine deniz kabuğu toplatmış.

Caligula'nın eksantrik davranışları onun deli olup olmadığı sorusunu gündeme getirmiş.

Ancak, Exeter Üniversitesi'nden Prof Peter Wiseman Caligula'nın "ne yaptığını çok iyi bildiği" görüşünde.

Wiseman'a göre Caligula sadece sınırsız gücünün tadını çıkartıyormuş.

Aynı şekilde, Dr Salway da Caligula'nın genç yaşının (İktidara geldiğinde 24 yaşındaymış) ve deneyimsizliğinin hareketlerini açıklayabileceğini düşünüyor.

Salway "Birine hiç bir hazırlık yapmadan sınırsız güç vermenin onu nasıl yoldan çıkarabileceğini görmek çok kolay. Hiç eğitim

almamış bir ergenin Başbakan olsa nasıl davranacağını bir düşünün" diyor.

Salway'e göre Caligula gücünün sınırlarını bulmaya çalışıyor da olabilirmiş.

Fakat liderlerin eksantrik davranışları ile ilgili söylene herşeye de inanmamak gerekiyor.

Mesela Caligula'nın atını konsül (Roma'daki en yüksek resmi görevlerden biri) yaptığı büyük olasılıkla bir mit.

Dr Salway "Bir at asla konsül olmadı"diyor. Ancak tarihi kaynakların Caligula'nın böyle bir söz verdiğini kayda geçirdiğini de sözlerine ekliyor.

Salway'e göre atı konsül yapma iddiası sadece bir şakaymış.

Caligula hoşlanmadığı senato üyelerini kızdırmak için böyle açıklamalar yapıyormuş.

Albert Camus'nün yapıtları çevrildiği ülkelerde büyük yankılar uyandırdı. Bunların başında "Yabancı" ve 1938'de yazdığı "Caligula" gelir. Caligula açıkça belirtir: Kişiler ölür ve

onlar mutlu değildir. Roma'nın tek egemeni, sona değin us yolunu dener. Görülmemiş zırvalıklarla çevresine korku salar ve dalkavuklarının hançeri altında ölünceye değin olanaksızı yakalamaya çalışır.

Caligula Kimdir?

Tarihi kurcaladığımızda, Caligula'nın esas adının Gaius Caesar olduğunu, babasının askerleri tarafından çocukluğunda takılan "Küçük Çizme" anlamındaki Caligula adını benimsediğini, tahta çıktıktan sonra yedi ay süren şiddetli bir hastalık dönemi geçirdiğini, iyileşir iyileşmez vatana ihanet yargılamalarını başlattığını öğreniyoruz. Zalimliği ve despotça kaprisleriyle ünlenmiş. Örnek vermek gerekirse, İ.S 39'un yazında Napoli Körfezinde Baiae'den Putoli'ye kadar kayıklardan bir köprü kurdurmuş. Haydi başka bir örnek daha vereyim, İ.S. 40 yılı başlarında İngiltere'ye saldırmak amacıyla Galya'ya gitmiş. Birlikleri, çıkarma harekâtı için gemilere binmeyi reddedince,

bu kez onlara deniz kabuğu toplama emrini vermiş. İşte, böyle bir adammış Caligula.

Günümüzde güçlü devletler ve şirketler de aynen Caligula'nın istediği gibi, gücü elde etmek istemekte, dünyanın düzenini değiştirmek için uğraşmaktalar. Bunu yaparken de tüm insanlara mutluluk getirmeyi, insanlar arasında eşitliği oluşturmayı vaat etmekteler. Aslında getirdikleri düzen insanlar arasındaki eşitsizliği daha da artırmakta, kutuplaşmalara neden olmakta. Dünyanın hangi tarafında yaşarsa yaşasın her insan, insanca yaşama hakkına sahip olmalı, öyle değil mi ama? Dünyadaki nimetlerden adil bir şekilde pay alma hakkına sahip olmalı. Oysa insanlar aç, işsiz, eğitimsiz ve evsiz kalınca, daha adil şartlarda yaşamak için başkaldırıyorlar. Ama başkaldırabilmek için Camus'nün de ifade ettiği gibi haklarının bilincinde olmaları gerekmekte. Diğer taraftan, bugün dünyada büyük bir kitle

küreselleş(tir)meye karşı tavır geliştirmekte.

(Üstün Akmen'in bir yazısından alıntıdır)

CALIGULA

Albert Camus

çeviren:Abdullah Rıza Ergüven

KİŞİLER

CALIGULA

COESONIA

HELICON

SCIPION

CHEREA

SENECTUS, yaşlı yurttaş

METELLUS

LEPIDUS

OCTAVIUS

PATRICUS, yönetim görevlisi

MEREIA

MUCIUŞ

BİRİNCÎ KORUYUCU

İKİNCİ KORUYUCU

BİRİNCİ UŞAK

İKİNCİ UŞAK

ÜÇÜNCÜ UŞAK

MUCIUS'UN EŞİ

BİRİNCİ OZAN

İKİNCİ OZAN

ÜÇÜNCÜ OZAN

DÖRDÜNCÜ OZAN

BEŞİNCİ OZAN

ALTINCI OZAN

Olay Caligula'nın sarayında geçmektedir.

Birinci perdeyle sonrakiler arasında üç yıllık süre vardır.

I. SAHNE

İçlerinden biri daha yaşlıca soylu yurttaşlar sarayın bir odasında toplanmışlardır, sinirlidirler.

BİRİNCİ YURTTAŞ — Hâlâ bir haber yok.

YAŞLI YURTTAŞ —Ne sabah, ne akşam, tek bir haber yok.

İKİNCİ YURTTAŞ — Üç günden beri haber yok.

YAŞLI YURTTAŞ — Haberciler gidip geliyor. Başlarını sallayıp: «Hiçbir haber yok», diyorlar.

İKİNCİ YURTTAŞ — Her yer arandı, yapılacak bir şey kalmadı.

BİRİNCİ YURTTAŞ — Önceden kaygılanmanın ne gereği var? Bekleyelim, bakarsınız gittiği gibi geri gelir.

YAŞLI YURTTAŞ — Saraydan çıkarken gördüm onu. Bakışları garipti.

BİRİNCİ YURTTAŞ— Ben de oradaydım, neyiniz var diye sordum.

İKİNCİ YURTTAŞ — Karşılık verdi mi?

BİRİNCİ YURTTAŞ — Evet, yalnız «Bir şeyim yok»,

dedi.

Sessizlik. Helicon girer, soğan yemektedir.

İKİNCİ YURTTAŞ, sinirli sinirli — Kaygı verici bir durum.

BİRİNCİ YURTTAŞ—Yok canım, böyledir işte gençler.

YAŞLI YURTTAŞ — Elbette, yaşlandıkça uslanır insan.

İKİNCİ YURTTAŞ —Sahi mi? BİRİNCİ YURTTAŞ — Umarım unutur.

YAŞLI YURTTAŞ —Elbette canım! Biri gider, onu gelir.

HELİCON — Bunun bir gönül işi olduğunu nerden çıkarıyorsunuz?

BİRİNCİ YURTTAŞ — Başka ne olabilir ki?

HELİCON — Belki karaciğerdir. Ya da her gün sizleri görmenin verdiği tiksinti. Arada suratlarını değiştirselerdi, çevremizdeki insanlara katlanmak çok daha kolay olurdu. Ama hayır, hep aynı temcit pilâvı. Hep aynı soğanlı yahni.

YAŞLI YURTTAŞ — Doğrusu, ben bunu sevdaya yormayı yeğlerim. Böylesi daha dokunaklı olur çünkü.

HELİCON — Ve daha güven verici, çok daha güven verici. Çünkü sevda, akıllı sersem demeden, her insanın başına gelebilir.

BİRİNCİ YURTTAŞ — Evet, çok şükür gönül acısı uzun sürmez. Bir yıldan fazla yas tutabilir misiniz?

İKİNCİ YURTTAŞ —Bana sorarsanız, hayır.

BİRİNCİ YURTTAŞ — Kimse başaramaz bunu.

YAŞLI YURTTAŞ — Yoksa yaşam çekilmez olurdu.

BİRİNCİ YURTTAŞ — Doğru söylüyorsunuz. Bakın, örneğin ben, geçen yıl eşimi yitirdim.

Uzun süre ağladım, sonra unuttum. Zaman zaman yüreğim sızlıyor elbet. Ama artık eskisi kadar önemli değil.

HELICON — Doğa her şeyi yoluna koyuyor canım. Oysa, sizlere bakıyorum da, zaman zaman

pusulayı şaşırdığını düşünüyorum.

Cherea girer.

BİRİNCİ YURTTAŞ — Ee?

CHEREA — Hâlâ bir haber yok.

HELICON—Dingin olalım, Beyler, dingin olalım. Hiç değilse dış görünüşü kurtaralım. Roma İmparatorluğu'nu simgeliyoruz. Biz de keçileri kaçırırsak, İmparatorluk çöker. Yoo, hayır, henüz sırası değil bunun! Gelin şimdi yemeğe gidelim, İmparatorluk çok daha sağlam olur o zaman.

YAŞLI YURTTAŞ — Doğru, pire uğruna yorgan yakmayalım.

CHEREA — Hiç hoşlanmıyorum bu işten. Ne güzel her şey yolundaydı. Bu İmparator en iyisiydi.

İKİNCİ YURTTAŞ — Evet, tam aradığımız adamdı: kuruntulu ve deneyimsiz.

BİRİNCİ YURTTAŞ —İyi ama, neyiniz var, nedir bütün bu ağlayıp sızlamalar? Düzenin eskisi gibi sürmesine engel olan bir şey mi var? Anladık, Drusilla'ya vurgundu. Ama aslında kızkardeşiydi. Onunla sevişmesi bile aşırılıktı. Hele kız öldü diye Roma'nın altını üstüne getirmek, olacak

iş

değil.

CHEREA — Çok umurundaydı. Evet, azizim, hiç hoşlanmıyorum bu işten, ortalıkta

gözükmeyişi

miğ-demi bulandırıyor.

YAŞLI YURTTAŞ — Evet, ateş olmayan yerden duman çıkmaz derler.

BİRİNCİ YURTTAŞ — Devlet'in yüce çıkarları, böyle aktöredışı bir ilişkinin tragedyaya

dönüşmesine

izin veremez. Bu gibi şeyler en azından gizli

kalmalı canım.

HELICON — Biliyor musunuz, aktöredışı ilişki her zaman biraz gürültü koparır. Hani deyim yerindeyse, yatak gıcırdar. Yalnız, sorunun Drusilla olduğunu kim söyledi size?

İKİNCİ YURTTAŞ — Ne öyleyse?

HELICON — Düşünüp kendiniz bulun. Biliyorsunuz, yıkım evlilik gibidir. Seçimi kendinizin yaptığını sanırsınız, oysa seçilen sizsinizdir. Evet, hiçbir şey gelmez elden. Caligula'mız mutsuz, ama neden olduğunu belki kendisi de bilmiyordur? Bir çıkış yolu bulamadı, bunun üzerine kaçıp gitti. Biz de olsak aynı şeyi yapardık. Bakın, örneğin

beni ele alın, babamı seçmek elimde olsaydı,

dünyaya gelmezdim.

Scipion girer.

II. SAHNE

CHEREA — Ne var ne yok?

SCIPION — Hâlâ bir gelişme yok. Köylüler dün

gece onu buralarda, sağnak altında

koşarken gördüklerini

söylüyorlar.

Cherea soylu yurttaşların yanına döner, Scipion

da onu izler.

CHEREA — Üç gün oldu, değil mi Scipion?

SCIPION — Evet. Ben her zamanki gibi ardından

gidiyordum. Drusilla'nın cesedine doğru

ilerledi.

Şöyle bir dokundu. Sonra, birden yüzü karardı,

düşüncelere daldı, düzgün adımlarla

odadan çıktı.

O andan beri, hiçbirimiz nerede olduğunu

bilmiyoruz.

CHEREA, başını sallayarak — Yazınsever bir

insandı canım!

İKİNCİ YURTTAŞ— Eh, yaşma uygun bir sevgi bu.

CHEREA — Ama toplumsal görevine uygun değil.

Sanatçı bir İmparator, akıl alacak şey

değil. Daha

önce de böyle birkaç İmparatorumuz olmuştu

elbet. Her sürüde bir uyuz koyun bulunur.

Ama

ötekiler yine de yönetici kalmayı becerdiler.

BİRİNCİ YURTTAŞ — Öylesi çok daha rahattı.

YAŞLI YURTTAŞ — Herkes kendi işiyle uğraşmalı

canım.

SCIPION — Ne yapabiliriz, Cherea?

CHEREA — Hiçbir şey.

İKİNCİ YURTTAŞ — Bekleyelim. Geri gelmezse,

yerine başkasını seçeriz. Lâf aramızda, İmparator kıtlığı yok

ya.

BİRİNCİ YURTTAŞ — Hayır, ama sağlam insan kıtlığı var.

CHEREA — Ya iyice tozutmuş olarak dönerse?

BİRİNCİ YURTTAŞ —Daha çocuk canım, yola getiririz.

CHEREA — Peki, ya lâf anlamazsa?

BİRİNCİ YURTTAŞ, güler —Allah, Allah! «Hükümet Devirme» üstüne boşuna mı kitap yazdık biz?

CHEREA — Elbette, gerekirse o da yapılır! Ama ben kendi kitaplarımla başbaşa kalmayı yeğlerim.

SCIPION — İzninizle, ben gidiyorum.

Çıkar.

CHEREA — Alındı.

YAŞLI YURTTAŞ — O da çocuk canım. Gençler birbirini tutar.

HELICON — Tutsalar da tutmasalar da, günün birinde onlar da yaşlanacak.

Bir koruyucu görünür: «Caligu-la'yı saray bahçesinde görmüşler » Herkes dışarı çıkar.

III. SAHNE

Sahne bir ara boş kalır. Caligula koşarak içeri girer. Dalgındır, üstü başı çamurlu, saçları ve bacakları ıslaktır. Birkaç kez ağzını sıvazlar. Aynaya doğru ilerler, kendini görünce zınk diye durur. Anlaşılmayan birtakım sözler mırıldanır, sonra gidip sağda bir yere oturur, kollarını dizlerinin arasından sarkıtır, soldan Helicon girer. Cali-gula'yı görür, orada durup sessizce gözler. Caligula döner, Heli-con'u görür. Bir an karşılıklı susarlar.

CALİGULA, doğal bir sesle — Günaydın Helicon.

Sessizlik.

HELİCON — Yorgun görünüyorsun.

CALİGULA — Epey yürüdüm.

HELİCON — Evet, yokluğun uzun sürdü.

Sessizlik.

CALİGULA — Bulmak zordu.

HELİCON — Neyi?

CALİGULA — İstediğim şeyi?

HELİCON — Peki, neydi istediğin?

CALİGULA — Ay.

HELİCON — Nee?

CALİGULA — Evet, ay'ı istiyordum.

HELİCON — Yaa!

Sessizlik. Helicon yaklaşır.

Ne yapacaktın ayı?

CALİGULA — Şey... elimde olmayan birkaç

nesneden biri o da...

HELİCON — Doğru. Peki, ele geçirebildin mi bari?

CALİGULA — Hayır, geçiremedim.

HELİCON — Pek can sıkıcı.

CALİGULA — Evet, ben de bu yüzden yoruldum ya.

Bir an susarlar.

Helicon!

HELİCON — Evet, Caius.

CALİGULA — Beni deli sanıyorsun.

HELİCON — Biliyorsun, ben hiçbir zaman

akılyürütmem. Bu iş için biraz fazla uyanığım.

CALİGULA — Evet. Neyse! Ama deli değilim,

giderek şimdiye dek akıllı bile olamadım.

Yalnız,

birden olanaksızı elde etme arzusu uyandı içimde.

(Bir an susar.) Dünya, şu haliyle

doyurucu

gelmiyor çünkü.

HELİCON — Pek yaygın bir kanıdır bu.

CALİGULA — Doğru. Eskiden böyle olduğunu

bilmiyordum. Şimdi biliyorum. (Aynı doğal

sesle.)

Dünya, şu haliyle çekilir gibi değil. Onun için ay'a,

mutluluğa, ölümsüzlüğe, belki çılgınca

bir

şey ama, yeryüzünde bulunmayan bin nesneye

gereksinmem var.

HELİCON Doğru bir mantık bu. Ama çoğunlukla

sonu gelmez.

CALIGULA, yerinden kalkar, hâlâ son derece

doğaldır — Nerden biliyorsun? Sonuna

dek

gidilmediği için hiçbir şey elde edilemiyor zaten.

Belki sonuna dek mantıklı olmak yeterdi.

(Helicon'a bakar.) Ayrıca senin ne düşündüğünü

biliyorum. Bir kadının ölümü için bu ne

gürültü?

diyorsun. Hayır, sorun bu değil. Gerçi, birkaç gün

önce sevdiğim bir kadının öldüğünü

anımsar

gibiyim. Ama nedir sevda dediğin? Önemsiz bir

şey. Yemin ederim, hiç önemi yok bu

ölümün;

ay'ı isteyişim, bulduğum doğru'nun belirtisi

yalnızca. Çok yalın, çok açık, biraz sersemce,

ama

bulgulanması ve dayanılması zor bir doğru.

HELİCON — Nedir bu doğru, Caius?

CALIGULA, yüzü öteye dönük, yansız bir sesle —

İnsanlar ölüyor ve mutlu değiller.

HELİCON, bir an sustuktan sonra — Aldırma,

Caius, çözümü var bu doğrunun. Çevrene

baksana:

doğru dediğin şey, insanların yiyip içmelerini

engellemiyor.

CALIGULA, ansızın parlayarak — Çevremdeki her

şey düzmece; oysa ben insanların doğru

yaşamasını

istiyorum! Üstelik, elimde onları böyle yaşatacak

güç de var. Onlarda neyin eksik

olduğunu

biliyorum Helicon. Bilgileri ve iyi bir kılavuzları

yok.

HELİCON — Şimdi söyleyeceklerime alınma, Caius.

Ama önce gidip dinlenmelisin.

CALIGULA, uslu uslu oturur — Elimde değil, Heli-.

con, hiçbir zaman da olmayacak.

HELİCON —İyi ama neden?

CALIGULA — Yatıp uyursam, kim verecek ay'ı

bana? HELİCON, bir an susar — Doğru.

Caligula büyük bir çaba harcayarak doğrulur.

CALİGULA — Dinle beni, Helieon. Ayak sesleri ve

konuşmalar işitiyorum. Sesini çıkarma

ve beni

gördüğünü unut.

HELİCON — Anladım.

Caligula kapıya yönelir. Geri döner.

CALİGULA — Ve bundan sonra bana yardım et.

HELİCON — Bunu engelleyecek bir şey yok, Caius.

Ama çok şey biliyorum ve şu

yeryüzünde pek az

şey gerçekten ilgimi çekiyor. Hangi konuda

yardım edebilirim sana?

CALİGULA — Olanaksızı ele geçirme konusunda.

HELİCON — Elimden geleni yaparım.

Caligula çıkar. Scipion 'la Coeso-nia hızla içeri

girer.

IV. SAHNE

SCIPION — Burada da yok. Onu görmedin mi

Helicon?

HELICON — Hayır.

COESONIA — Kaçıp gitmeden sana hiçbir şey

söylemedi mi Helicon?

HELİCON — Ben onun gizdaşı değilim ki, izleyicisi-

yim. Böylesi daha akıllıca.

COESONIA — Lütfen, Helicon!

HELİCON — Sevgili Coesonia, Caius ülkücünün

biri, herkes biliyor bunu. Dünyadan haberi

yok. Ben

de zaten bunun için hiçbir şeyle ilgilenmiyorum.

Ama Caius anlamaya başlarsa, benim

tersime, o

küçücük temiz yüreğiyle her şeye el atabilir. Ve

bunun bize kaça malolacağmı Tanrı bilir.

Neyse,

bağışlayın, yemek zamanı!

Çıkar.

V. SAHNE

Coesonia yorgun argın oturmaktadır.

COESONIA — Koruyuculardan biri buradan

geçtiğini görmüş. Bütün Roma halkı Caligula'yı bir

yerlerde görüyor. Caligula'ysa kendi kafasmda-

kilerden başka şeye bakmıyor.

SCIPION — Ne gibi?

COESONİA — Ne bileyim ben, Scipion?

SCIPION — Drusilla mı?

COESONİA — Kim bilir? Yalnız, onu seviyordu.

Dün kollarınıza aldığınız birinin öldüğünü görmek

de gerçekten dayanılmaz şey.

SCIPION, çekinerek — Peki sen?

COESONİA — Oo, ben onun eski oynaşıyım canım.

SCIPION — Coesonia, kurtarmalıyız onu!

COESONİA — Onu seviyorsun demek?

SCIPION — Seviyorum. Hep iyi davrandı bana. Her zaman yüreklendirdi; kimi sözlerini ezberledim.

«Yaşamak zor, neyse ki elimizin altında din, sanat ve bize beslenen sevgi var», derdi. Sık sık:

«Kendini avutmanın en iyi yolu, başkalarına acı çektirmektir», diye yinelerdi. Bütün arzusu, doğru bir insan olmaktı.

COESONİA, oturduğu yerden kalkar — Daha çocuktu. (Aynaya doğru gider, kendini inceler.)

Öteden beri bedenimden başka Tanrı tanımadım, Caius'umu geri getirmesi, için şimdi bu Tanrı' ya yakarmak isterdim.

Caligula girer. Coesonia ile Sci-pion'u görür, dur aksar, geriler. Aynı anda, tam karşısından soylu yurttaşlarla saray yöneticisi girerler. Coesonia olduğu yerde

döner. Scipion'la birlikte Caligula'ya doğru

koşarlar. Caligula bir el devini-miyle

onları durdurur.

VI. SAHNE

YÖNETİM GÖREVLİSİ, heyecanlı bir sesle —

Hepimiz sizi arıyorduk, Cesar.

CALIGULA,değişmiş, sert bir sesle — Görüyorum.

YÖNETİM GÖREVLİSİ — Biz... şey...

CALIGULA, sertçe — Ne istiyorsunuz?

YÖNETİM GÖREVLİSİ — Kaygılanmıştık da, Cesar.

CALIGULA, üstüne yürür — Ne hakla?

YÖNETİM GÖREVLİSİ — Öhö... şey... (Birden

aklına gelir, hızlı hızlı.) biliyorsunuz,

Devlet Hâzinesi'yle

ilgili birtakım sorunlar vardı.

CALIGULA, kendini tutamaz, gülmeye başlar —

Hâzine mi? Haa, evet, Hâzine, en önemli

şey.

YÖNETİM GÖREVLİSİ — Elbette, Cesar.

CALIGULA, yine gülerek, Coesonia'ya — Öyle değil mi sevgilim, hâzine çok önemlidir?

COESONIA — Hayır, Caligula, ikincil bir sorun o.

CALIGULA — Anlaşıldı, senin bu işe akim ermiyor. Hâzine son derecede önemlidir. Her şey önemlidir:

parasal konular, halkın tinsel durumu, dış siyaset, ordunun beslenmesi ve toprak dağıtımı!

Evet, evet, her şey çok önemlidir. Her şey aynı düzeydedir. Roma'nm büyüklüğüyle senin eklem ağrıların. Yoo, şimdiden sonra bütün bunları ele alacağım. Dinle beni Yönetmen.

YÖNETİM GÖREVLİSİ — Seni dinliyoruz.

Soylu yurttaşlar yaklaşır.

CALİGULA — Bana bağlısın, değil mi?

YÖNETİM GÖREVLİSİ, kırgın bir sesle—Cesar!

CALİGULA — İyi öyleyse, sana açıklayacak bir tasarım var. Göz açıp kapayıncaya dek iktisadî yaşamı allak bullak edeceğiz. Bunun nasıl olacağını sana anlatacağım Yönetmen... sayın senatörler çekilince.

Soylu yurttaşlar çıkar.

VII. SAHNE

Caligula Coesonia'nınyanına oturur.

CALIGULA — Dinle beni. Yapılacak ilk iş: bütün soylu yurttaşlar —büyük küçük, hiç önemi yok—, bütün varlıklı Romalılar çocuklarını kalıttan yoksun bırakacak, mallarını hemen Dev-let'e bağışlayacaklar.

YÖNETİM GÖREVLİSİ — İyi ama, Cesar...

CALİGULA — Daha sana söz vermedim.

Gereksinmelerimizi karşılamak üzere, bu varlıklı kişileri,

keyfimize göre düzenlenmiş bir dizelge uyarınca öldürteceğiz. Canımız çekerse, ilerde bu

buyruğu değiştiririz. Böylece hepsinin malına mülküne el koyacağız.

COESONIA, Caligula'nm yanından fırlar — N'oluyorsun kuzum?

CALİGULA, hiç istifini bozmadan — Öldürme sırasının önemi yok. Daha doğrusu, idamların önem

dereceleri aynı, başka bir deyişle hiç önemleri yok. Zaten, hepsi birbirinden suçlu. Şuna dikkatinizi

çekerim: yurttaşları böyle doğrudan doğruya soymak, temel besinlere dolaylı vergi koymaktan

daha edepsiz bir davranış değildir. Yönetmek, çalmak demektir, herkes bilir bunu.
Ama çalmanın da herkese göre bir yolu var elbet. Ben, açıkça çalacağım. Böylece yazçizcilik-ten
kurtulmuş olacaksınız. (Yönetim görevlisi-sine, sert bir sesle.) Bu buyrukları zaman geçirmeden
yürürlüğe koyacaksın. Vasiyetnameler Roma'da bu akşam, taşradaysa en geç bir ay içinde imzalanmış olacak. Hemen haberciler çıkarılsın.
YÖNETİM GÖREVLİSİ — İyi ama Cesar, düşünmüyor musunuz ki...
CALİGULA — Dinle beni, sersem. Eğer Hâzine önemliyse, insan yaşamının hiç değeri yok demektir.
Son derece açık. Senin gibi düşünen herkes bu akılyürütmeyi benimsemek, canına i değer

vermemek zorundadır, çünkü size göre para her şeyden önemlidir. Ben de artık mantıklı davranmaya karar verdim: madem ki Devlet gücü elimde, bu mantığın size kaça patlayacağını göreceksiniz. Bütün kafa tutanları ortadan kaldırıp aksaklıkları gidereceğim. Gerekirse, senden başlarım.

YÖNETİM GÖREVLİSİ — Aman Cesar, yemin ederim, ben yüzde yüz iyiniyetliyim.

CALİGULA — İnan, ben de öyleyim. Baksana senin görüşünü benimsiyor, Devlet Hâzinesi'ni düşünmeye razı oluyorum. Aslında, oyuna katıldığım ve senin kozlarınla oynadığım için bana teşekkür etmelisin. (Bir an susar, sonra dingin bir sesle.)

Zaten tasarım yalmlığıyla bir

üstünyetenek

ürünü olduğunu kanıtlıyor ve tartışmayı gereksiz

kılıyor. Toz olmak için üç saniyen

var: bir...

Yönetim görevlisi hızla çıkar.

VIII. SAHNE

COESONIA — Seni tanımakta güçlük çekiyorum!

Şaka ediyorsun besbelli?

CALIGULA — Pek sayılmaz, Coesonia. Eğitim bu.

SCIPION — Olmaz böyle şey, Caius!

CALIGULA — Tamam!

SCIPION — Anlayamıyorum doğrusu!

CALIGULA — Tamam! Bütün sorun bu zaten:

olanaksızı oldurmak.

SCIPION — İyi ama, sonu yok bu oyunun. Çılgınlık

bu.

CALIGULA — Hayır, Scipion, bir İmparator'un

gücü bu. (Yorgun bir yüzle başım geriye yatırır.) Sonunda

gücün yararını anladım. Bu güç, olanaksıza olanak

tanıyor. Bugün de, yarın da özgürlüğüm sınırsız.

COESONİA, üzüntüyle — Buna sevinmeli mi

bilmiyorum, Caius?

CALIGULA — Ben de bilmiyorum. Ama bunun için

yaşamak gerektiğini biliyorum.

Cherea girer.

IX. SAHNE

CHEREA — Döndüğünü öğrendim. Sağlık ve

esenlik dilerim.

CALIGULA — Sağlığım sana teşekkürler eder. (Bir

an susar, sonra.) Çık git, Cherea, seni

görmek

istemiyorum.

CHEREA — Pek şaştım, Caius.

CALIGULA — Şaşma. Yazarları sevmiyorum,

dayanamıyorum yalanlarına. İçlerinden gelen sesi
dinlememek için, durmadan konuşuyorlar. Oysa o sese kulak verselerdi, hiçbir şey bilmediklerini
anlar, bir daha ağızlarını açmazlardı. Haydi çıkın, yalancı tanıklardan tiksinirim.

CHEREA — Yalan söylesek bile, çoğu kez bilmeden yapıyoruz. Benim suçum yok, Caius.

CALIGULA — Yalan suçsuz olamaz. Sizin yalanlan-nızsa varlıklara ve nesnelere önem kazandırıyor:
işte bunu bağışlayamam.

CHEREA — Üstünde yaşadığımıza göre, bu dünyaya önem vermemiz gerekir.

CALIGULA — Savunmaya girişme, dâva karara bağlandı. Hiç değeri yok bu dünyanın,
bunun ayrımına

varan özgürlüğe kavuşur. (Yerinden kalkar.) Ve

ben hepinizden nefret ediyorum,

çünkü

özgür değilsiniz. Bütün Roma İmparatorlu-ğu'nda

bir tek ben özgürüm. Sevinin, sonunda

sizlere

özgürlüğü öğretecek biri geldi başınıza. Hadi git,

Cherea, sen de Scipion, dostluk gülünç

geliyor

bana. Gidip Roma'ya bildirin: sonunda özgürlüğe

kavuşmuştur ve büyük deneme

başlamıştır.

Çıkarlar. Caligula arkasını döner.

X. SAHNE

COESONIA — Ağlıyor musun?

CALIGULA — Evet, Coesonia.

COESONIA — İyi ama, değişen ne var? Tamam,

Drusilla'yı seviyordun, ama bir sürü

başka kadını

ve beni de seviyordun. O öldü diye, üç gün üç

gece dağda bayırda dolaşman, sonra böyle

herkese

düşman bir yüzle geri gelmen gerekmez.

CALIGULA, döner — Sana Drusilla'dan sözeden

kim, çılgın? Bir erkek seviden başka bir

şey İçin

ağlamaz mı?

COESONİA — Özür dilerim, Caius. Seni anlamaya

çalışıyorum.

CALIGULA — Bir erkek, dünya olması gerektiği

gibi değil diye de ağlar. (Kadın yaklaşır.)

Dur,

Coesonia. (Kadın geriler.) Ama yanımda kal.

COESONİA — Ne istersen yaparım. (Oturur.)

İnsan benim yaşıma gelince, yaşamın pek

öyle matah

bir şey olmadığını anlıyor. Yalnız, yeryüzünde zaten kötülük varsa, buna katkıda bulunmak niye?

CALIGULA — Sen anlayamazsın. Ne önemi var? Belki bu işin üstesinden gelirim. Ama içimde birtakım garip varlıkların kıpırdadığını duyum-suyorum. Ne yapacağım onlarla? (Kadın döner.) Ah, Coesonia, insanın umutsuzluğa düşebileceğini bilmiyordum. Herkes gibi ben de bunun yalnız tinsel bir hastalık olduğunu sanıyordum. Ama hayır, düpedüz beden acı çekiyor. Derim, göğsüm, elim, kolum sızlıyor. Kafamın içi bomboş, yüreğim kaygılı. Ve en korkuncu ağzımdaki acılık. Ne

kan, ne ölüm, ne ateş bu, hepsinin karışımı bir şey. Ağzımı açmak yetiyor her şeyi kapkara görmeme, insanlardan tiskinmeme. Ne zor, ne acı şeymiş insan olmak!

COESONİA — Uyumak, uzun bir uykuya çekilmek, kendini bırakmak, hiçbir şey düşünmemek en iyisi. Uyurken ben sana gözkulak olurum. Uyandığın zaman, dünyanın tadı yerine gelecektir. O zaman gücünü, buna değer bulduğun varlığı daha çok sevmeye harcarsın. Elimizde olanın da denenmeye hakkı vardır.

CALIGULA'—İyi ama, bütün bunlar için uyku, erinç gerekir. İşte bu olanaksız!

COESONİA — İnsan kendini müthiş yorgun bulur. Ama bir an gelir, elin titremesi kesilir.

CALIGULA — İyi de, bu eli nereye atacağını da bilmek gerekir. Ve eğer dünyanın düzenini değiştiremiyor,
güneşi doğudan batıramıyor, acılan dindiremiyor, insanların ölmesini
önleyemiyorsam,
ne yapayım titremeyen eli, o şaşırtıcı gücü? Hayır, Coesonia, dünyanın düzenini
değiştiremediğim
sürece, uyumakla uyanık kalmak arasında en küçük bir ayrım yok.
COESONİA — İyi ama, tanrılığa özenmek bu! Bundan büyük çılgınlık olur mu?
CALIGULA — Sen de beni kaçık sanıyorsun. Oysa, tanrı dediğin ne ki öyle olmaya
özeneyim? Bugün
kendi gücümle istediğim şey, tanrıların da ötesinde. Ben, olanaksızın egemenlik kurduğu bir

düzenin sorumluluğunu üstleniyorum.

COESONİA — İyi de, sen göğün gök olmamasını,

güzel bir yüzün çirkinleşmesini, insan

yüreğinin

duygusuzlaşmasını sağlayamazsın ki!

CALIGULA, gittikçe artan bir coşkuyla — Ben gökle

denizi,, güzellikle çirkinliği birbirine

karıştırmak,

acıdan sevinç fışkırtmak istiyorum.

COESONIA,Caligula'nın önüne dikilir, yalvaran bir

sesle:— İyiyle kötü, alçakla yüksek,

eğriyle doğru

öteden beri var. Yemin ederim, değişmez bü7 tün

bunlar!

CALIGULA, aynı sesle — Bense onları değiştirmek

istiyorum. Eşitliği getireceğim bu

yüzyıla. Her

şey yerle bir olunca, olanaksız yeryüzüne inince,

ay'ı avucumun içine alınca, belki ben de
değişeceğim,
bütün dünya benimle birlikte değişecek; işte o
zaman artık insanlar ölmeyecek ve
mutluluğu
tadacak.
COESONİA — Peki ya sevi? Seviyi yadsıyamazsın.
CALIGULA, alabildiğine kızgın bir sesle, avazı çık-
tığınca bağırarak — Sevi mi, Coesonia!
(Kadını
omuzlarından kavrar, silkeler.) Sevinin koskoca
bir hiç olduğunu öğrendim ben! Haklı olan
öteki:
Devlet hâzinesi! Adamın dediklerini işittin, değil
mi? Her şeyin başı para. Ah, en sonunda
yaşamaya başlıyorum! Yaşamak, Coesonia,
sevmenin tam tersi. Bunu sana ben söylüyorum,
ve

seni sonu gelmeyen bir şölene, bir genel duruşmaya, gösterilerin en güzeline çağırıyorum. Kalabalık
gerek bana, seyirciler, kurbanlar, suçlular gerek. Gongun başına koşar, hiç ara vermeden,
gittikçe hırsla çalmaya başlar.
Suçluları getirin. Suçlu istiyorum. Zaten herkes suçlu bence. (Gonga vurmayı sürdürür.)
Ölüm cezasına çarptırılanları getirin. Seyircileri, izleyicilerimi görmek istiyorum! Yargıçlar, tanıklar,
sanıklar daha başından hüküm giymiştir! Ah Coesonia, onlara şimdiye dek görmedikleri şeyi, Roma
İmparatorluğu'nun biricik özgür adamım göstereceğim!
Bütün saray yavaş yavaş artan, salona doğru yaklaşan gürültülerle dolar.

Konuşmalar, silah şakırtıları, koşuşmalar. Caligula güler, gonga tokmak indirmeyi
sürdürür. Koruyucular önce içeri girer, sonra çıkarlar. Caligula gongu tokmaklamayı sürdürür.

Ve sen, Coesonia, buyruklarımı yerine getireceksin. Yardımcım olacaksın. Müthiş bir şey olacak bu.

Bana yardım etmeye söz ver, Coesonia.

COESONIA,iki vuruş arasında şaşkın bir yüzle—

Yemin etmeme gerek yok, çünkü seni seviyorum.

CALİGULA, gongu tokmaklayarak — Ne dersem yapacaksın.

COESONİA, aynı sesle — Hepsini yapacağım, Caligula, ama kes artık şunu.

CALİGULA. çaîmsyı sürdürerek — Katı yürekli olacaksın.

COESONİA, ağlayarak — Katı yürekli olacağım.

CALİGULA, çalarak — Sert ve acımasız.COESONIA — Sert ve acımasız.

CALİGULA, tokmağı indirirken — Sen de acı çekeceksin.

COESONİA — Evet, Caligula; ama kes artık şunu, yoksa aklımı kaçıracağım.

Önde şaşkın senatörler, arkalarında bütün saray halkı, salona girer. Caligula bir kez daha vurur, tokmağı havaya kaldırır, gelenlere döner.

CALİGULA, çılgın bir yüzle — Gelin, gelin. Yaklaşın. Yaklaşın diyorum size. (Tepinir.) Bir İmparator istiyor yaklaşmanızı. (Hepsi korku içinde yaklaşır.) Çabuk gelin. Sen de yaklaş, Coesonia.

Kadının eline yapışır, aynanın başına götürür, elindeki tokmakla aynadaki görüntüyü çılgınca siler. Kahkahayla güler.

Görüyor musun, hiçbir şey yok artık. Anı falan kalmadı, bütün yüzler silindi! Hiç, ama hiçbir şey yok

artık. Ne kaldı geriye, biliyor musun? Biraz daha yaklaş. Bak. Yaklaşın, yaklaşın. Siz de bakın.

Çılgın bir yüzle aynanın önüne yerleşir.

COESONİA, aynaya bakar, korkuyla — Caligula!

Caligula sesini değiştirir, parmağını aynaya dayar, bakışlarını bir noktaya diker,

övünerek:

CALİGULA — Caligula!

Perde iner.

2. PERDE

1. SAHNE

Soylu yurttaşlar Cherea'nın evinde toplanmıştır.

BİRİNCİ YURTTAŞ — Saygınlığımızı sıfıra indiriyor.

MUCIUS — Hem de üç yıldır!

YAŞLI YURTTAŞ —Bana kocakarı diyor! Küçük düşürüyor! Hem de öldüresiye!

MUCIUS —Tam üç yıldan beri!

BİRİNCİ YURTTAŞ — Her akşam, kırda dolaşmaya çıkınca, bizi tahtıravanmın çevresinde koşturuyor!

İKİNCİ YURTTAŞ — Sonra da, koşmak sağlığa iyi gelir, diyor.

MUCIUS — Tam üç yıldan beri!

YAŞLI YURTTAŞ — Hiçbir özürü yok bu işin.

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ — Hayır bağışlanacak şey değil-

BİRİNCİ YURTTAŞ — Patricius, senin mallarına el-koydu; Scipion, senin babanı öldürttü; Octavius, senin eşini kaçırttı, kendi genelevinde çalıştırıyor; Lepidus, senin oğlunu öldürttü. Bütün bunlara

ses çıkarmadan katlanacak mısınız? Ben kararımı verdim. Tehlikesi ne olursa olsun, korku ve güçsüzlük içinde geçirilecek şu yaşamla ölüm arasında daha uzun süre kararsız kalamam.

SCIPION — Babamı ölüme göndermekle, benim yerime karar vermiş oldu.

BİRİNCİ YURTTAŞ — Daha bekleyecek miyiz?

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ —Arkandayız. Arenadaki yerimizi halka verdi; sonra daha iyi cezalandırmak üzere, halkla bizleri kapıştırdı.

YAŞLI YURTTAŞ — Alçağın biri bu adam!

İKİNCİ YURTTAŞ — Edepsizin ta kendisi!

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ — Oyuncu!

YAŞLI YURTTAŞ — Güçsüz herif!

DÖRDÜNCÜ YURTTAŞ — Tam üç yıldır tepemizde!

Birtakım karışık gürültüler. Herkes kılıcını çeker.

Bir meşale yere düşer. Bir

masa devrilir. Hepsi kapıya seğirtir. Cherea girer,

son derece soğukkanlıdır,

koşuşanları durdurur.

II. SAHNE

CHEREA — Nereye böyle?

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ — Saraya.

CHEREA — Tam düşündüğüm gibi. Sizi içeri

alacaklarını mı sanıyorsunuz?

BİRİNCİ YURTTAŞ — İzin isteyecek değiliz ki!

CHEREA — Bak hele, birden pek yavuzlaştınız!

Kendi evimde şöyle bir köşeye ilişmeme

izin var

mı?

Kapıyı kapatırlar. Cherea yere devrilmiş olan

masaya doru yürür, düzeltip bir

köşesine ilişir; odada-kilerin hepsi yüzünü ona

çevirmiştir.

Sandığınız kadar kolay bir iş değil bu, dostlarım. Duyduğunuz korku, yüreklilik ve serinkanlılığın yerini tutamaz. Bütün bunlar zamansız.

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ —Bizi desteklemiyorsan, çık git, ama dilini de tut.

CHEREA — Sizin yanınızda olduğumu sanıyorum. Ama aynı nedenlerle değil.

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ — Bırakalım artık gevezeliği!

CHEREA, oturduğu yerden kalkar — Evet, bu kadar gevezelik yeter. Bana sorarsanız,

her şey

apaçık ortada. Sizlerin yanmdaysam da, sizinle aynı görüşte değilim. Onun için tuttuğunuz

yolu

doğru bulmuyorum. Düşmanınızı tanımıyorsunuz siz, yanlış değerlendirme yapıyorsunuz. Sandığınızdan çok daha başka nedenlerle böyle davranıyor o; ve siz, böyle düşünmeden

eyleme

geçmekle, canınızı tehlikeye atıyorsunuz. İlkin

onu olduğu gibi görmeyi öğrenin, sonra

daha

kolay yenersiniz.

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ — Olduğu gibi, zorbaların en

çılgını olarak görüyoruz biz onu!

CHEREA — Orası pek belli değil. Çılgın imparator

nedir biliriz biz. Ama bu yeterince çılgın

değil.

Beni en çok ürküten, ne istediğini bilmesi.

BİRİNCİ YURTTAŞ — Hepimizin canını almak

istiyor.

CHEREA — Hayır, bu ikinci derecede kalıyor. O

elindeki gücü daha yüce, daha öldürücü

bir tutku

uğruna kullanıyor, en duyarlı noktadan vu-ruyor

bizi. İlk kez karşılaşmıyoruz sınırsız güce

sahip

bir imparatorla; ama bu güç ilk kez böyle

sınırsızca, insanı ve dünyayı yadsıyarak

kullanılıyor.

Ben onun işte bu yanından çekiniyor, işte bununla

savaşmak istiyorum. Canımı vermek bir

şey

değil, gerekirse o yürekliliği ben de

gösterebilirim. Ancak, yaşamın anlamını yitirişini,

varoluş

nedenlerimizin birer birer yokolup gidişini

görmeye dayanılmaz. İnsan ülküsüz yaşayamaz

çünkü.

BİRİNCİ YURTTAŞ — Öç alma isteği iyi bir

ülküdür.

CHEREA — Doğru, ben de işte bu ülküyü

paylaşıyorum sizlerle. Yalnız şunu bilmiş olun ki,

bu işi

sizin o küçük oyunlarınıza katılmak için yapmıyorum. Yengiye ulaştığı an bütün dünyayı allak
bullak edecek büyük bir görüşle savaşmak için yapıyorum. Gülünç duruma düşürülmenize katlanabilirim, ama Caligula'nın tasarladığı, gerçekleştirmeyi düşündüğü şeyleri yürürlüğe koymasına
dayanamam. O, dünya görüşünü ölüme dönüştürmüş, ve bizler için işin en kötü yanı, karşı konması olanaksız bir dünya görüşü bu. İnsan bir düşünceyi çürütemiyorsa vurmalıdır.

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ — Öyleyse hemen eyleme geçelim.

CHEREA — Evet, eyleme geçelim. Ancak, sınırsız bir gücü önden saldırarak yıkamazsınız. İnsan

zorbalıkla da savaşabilir; ama çıkar gözetmeyen, acımasız bir kurnazlıkla iş görmek gerekir. Zorbalığın kendi yolunda yürümesini desteklemek, bu mantığın tam bir çılgınlığa dönüşmesini beklemek gerekir. Yalnız şunu bir daha anımsatayım, ancak bir yere kadar yanınızdayım, ve bütün bunları dürüstlüğümden anlatıyorum. İş bittikten sonra, küçük çıkarlarınıza hizmet etmeyeceğim; benim bütün dileğim, yeniden tutarlılığına kavuşmuş bir dünyada erinç içinde yaşamak. Ben birtakım özel tutkularımdan ötürü değil, akılcı bir korkuyla, yaşamımı hiçe indirgeyen insanlıkdışı bir şiirsellik karşısında duyduğum korkuyla eyleme katılıyorum.

BİRİNCİ YURTTAŞ, ona doğru ilerler — Anladım galiba, yâni aşağı yukarı. Önemli olan, senin de bizim gibi toplumumuzun temellerini tehlikede görmen. Bizim içinse, sorun her şeyden önce tinsel, öyle değil mi Beyler? Aile sarsıntı geçiriyor, emeğe saygı kalmadı, bütün yurt günah içinde yüzüyor. Erdem bizi yardımına çağırıyor, kulak vermeyecek miyiz bu sese? Bizim gibi soylu yurttaşların her akşam Cesar'ın tahtıravanı ardında koşturulmasına daha ne kadar göz yumacaksınız arkadaşlar?

YAŞLI YURTTAŞ — Koskoca senatörlere «cicim» denmesine izin verecek misiniz?

ÜÇUNCÜYURTTAŞ — Ya eşlerinin kaçırılmasına?

İKİNCİ YURTTAŞ — Ya da çocuklarının?

MUCIUS — Ve paralarına elkonmasına?

BEŞİNCİ YURTTAŞ — Hayır!

BİRİNCİ YURTTAŞ —İyi konuştun Cherea. Bizi yatıştırmakla iyi ettin. Eyleme geçmek için daha erken:

bugün halk bizi desteklemez. Bizimle birlikte beklemek ister inisin?

ÇHEREA — Evet, bırakalım Caligula yolunda yürüsün. Giderek, onu bu yolda kışkırtalım. Çılgınlıklarına yön

verelim. Gün gelir, ölülerle ve ölülerin yakınlarıyla dolu bir Roma'da yapayalnız -kalır.

Büyük bir uğultu... Boru sesleri. Derken sessizlik. Sonra, ağızdan ağıza dolaşan bir ad:

Caligula!

III. SAHNE

Arkalarında Helicon'la askerleri, Caligula'yla Coesonia girerler. Bu sahnede hiç konuşma yoktur. Caligula durur, fesatçılara bakar. Birer birer hepsinin önüne gider, kiminin saçını düzeltir, kiminin şöyle bir adım geri çekilip yüzüne bakar, sonunda hepsine birden bakar, eliyle gözlerini kapaktır, tek gözetmeden çıkıp gider.

IV. SAHNE

COESONIA, alaylı bir sesle dağınıklığı gösterir

Ne o, kavga mı ediyordunuz?

CHEREA — Evet, kavga ediyorduk.

COESONIA, aynı alaylı sesle—Peki, neden kavga ediyordunuz?

CHEREA — Hiçç, öyle, yok yere.

COESONIA — Hadi canım sen de, doğru değil.

CHEREA —Ne doğru değil?

COESONIA — Kavga falan etmiyordunuz.

CHEREA — Peki, kavga etmiyorduk.

COESONIA, gülümseyerek — Ortalığı toplasak iyi olacak sanırım. Caligula nefret eder düzensizlikten.

HELICON,Yaşlı Yurttaş'a — Sonunda çileden çıkaracaksınız onu!

YAŞLI YURTTAŞ — İyi ama, ne yaptık biz?

HELICON — Tamam işte, sorun da bu zaten; hiçbir şey yapmıyorsunuz. İnsanın böylesine değersizleştiği görülmemiştir. Sonunda gerçekten çekilmez oluyor. Caligula'nın yerine koyun kendini-bi.

(Bir an susar.) Tuzak kuruyordunuz, öyle değil mi?

YAŞLI YURTTAŞ — Nerden çıkardın şimdi bunu?

yok öyle bir şey. Ne hayâllere

kapılıyor?

HELICON — Hayâllere falan kapılmıyor, açıkça bi-

liyor. Üstelik, bana kalırsa, kendisi

istiyor öyle

olmasını. Haydi bakalım, ortalığı düzeltmeme

yardım edin.

Koşuşurlar. Caligula girer, onlara bakar.

V. SAHNE

CALIGULA, Yaşlı Yurttaş'a — Günaydın cicim.

(Ötekilere.) Cherea, bugün yemeğe sizdeyim.

Mucitıs, eşini de

çağırma cüretini gösterdim.

Saray Yönetmeni kendi eline bir yumruk indirir.

Bir köle girer. Car ligula onu

durdurur.

Bir dakika! Beyler, biliyorsunuz, Devlet bütçesi

alışkanlıkla ayakta duruyor. Ama dünden beri, alışkanlık da yetmez oldu. O yüzden, bütün uşaklara yolvermek zorundayım. Onaylayacağınızı sandığım
bu özveriyle, ev giderlerini kısmak, kölelerin bir bölümünü salıvermek, sizleri hizmetime almak niyetindeyim. Sofrayı kurmak, yemeği getirmek inceliğinde bulunur musunuz?
Senatörler birbirlerine bakar, du-raksarlar.
HELICON — Hadi, Beyler, biraz iyiniyet. Hem göreceksiniz, alçalmak, yükselmekten çok daha kolaydır.
Senatörler kararsızlık içinde kıpır-daşır.
CALIGULA, Coesonia'ya — O iki tembel köleye ne ceza verecektik? COESONIA — Kırbaç sanırım.
Senatörler koşuşur, beceriksizce masayı kurmaya girişirler.
CALIGULA — Yoo, biraz dikkat! Her şeyden önce

yol yordam! (Helicon'a.) Alışkanlıklarını yitirmişler galiba?

HELICON— Doğrusunu isterseniz, onlar yalnız adam dövmeye ya da buyruk yağdırmaya alışıktırlar.

Bir adamı senatör yapmak için bir gün, işçi yapmak içinse on gün ister.

CALIGULA — Bir senatörü işçi yapmaksa, korkarım yirmi günümüzü alacak.

HELICON — Yine de iyi beceriyorlar canım. Bana . kalırsa yatkınlar bu işe! Uşaklık yakışıyor hepsine!

(Senatörün biri alnındaki teri siler.) Bak, terlemeye başladılar. İyi bir gelişme bu.

CALIGULA — Peki, daha çok zorlamayalım. Hiç kötü sayılmaz. Üstelik, bir anlık da olsa, adalet iyi şeydir. Ha,

Eîdalet dedim de aklıma geldi, aman acele edelim: bir idama yetişeceğim... Ru-fıus talihli adam canım;
baksana ne kadar tez acıkıyorum. (Giz verir gibi.) Rufius, asılacak adamın adı. (Bir an susar.) Neden
asıldığını sormayacak mısınız?
Genel bir sessizlik. Bu arada uşaklar yemek getirmiştir. Caligula, sevinçle.
Haydi bakalım, görüyorum ki aklınız çalışmaya başlıyor. (Bir zeytin alıp ısırır.) Ölmek için ille de bir şey yapmak gerekmediğini anladınız sonunda. Sizlerden hoşnudum, arkadaşlar. Öyle değil mi, Helicon?
Zeytini kemirmeyi bırakır, alaylı alaylı fesatçılara bakar.
HELİCON — Elbette! Ne ordu ama! Ancak, bana sorarsan, bu sefer de fazla uyanık

oldular, artık

savaşmak istemeyecekler. Biraz daha ileri

giderlerse, imparatorluk çöker!

CALİGULA — Çok güzel! Oturalım. Yok canım,

bırakın şu töreni. Rasgele oturalım. Evet,

her şeye

karşın, talihli adam şu Rufius. Ama şu küçük

gecikmenin değerini bildiğini pek sanmıyorum.

Oysa, ölümden kazanılan birkaç saat bile

değerlidir.

Yemeğe başlar; ötekiler de. Ccdi-gula'nın sofrada

edepsiz davranacağı

başından bellidir. Aslında zeytin çekirdeklerini

yanıbaşındakinin tabağına

atması, et artıklarını kendi tabağına tükürerek

bırakması, deli gibi kafasını

karıştırması gerekmez- Ama o, yemek sırasında,

buna benzer bir sürü garipliği

rahatça yapacaktır. Birden yemeğe ara verir,

gözünü fesatçılardan birine

diker, hem de ısrarla. Kabaca.

Canın sıkılıyor galiba. Oğlunu öldürttüm

diye mi acaba?

LEPIDUS, boğuk bir sesle — Hayır, Caligula, tam

tersine.

CALİGULA, kendinden geçerek —Tam tersine mi?

Ah, ne çok severim yürekteki acıyı gizleyen

yüzleri! Hadi birlikte gülelim, olmaz mı? Gülünç

bir

şeyler

anlat bana.

LEPIDUS, olanca gücünü toplayarak — Caius!

CALİGULA — Peki, peki. Öyleyse, ben anlatayım.

Güleceksin ama? (Gözlerini kaydırır.) En azından

ikinci

oğlunun hatırı için. (Gene gülerek.) Zaten sen

üzgün değilsin. (Şarabını yudumlar, sonra karşısındakini

zorlayarak.) Hadi Lepidus, tam... tamm...

LEPIDUS, bezgin bir yüzle — Tam tersine, Caius.

CALİGULA — Hârika! (Bir yudum, şarap içer.)

Şimdi dinle beni. (Dalgın) Bir zamanlar, kimsenin sevmediği,

zavallı bir imparator varmış. Lepi-dus'u çok seven

bu imparator, yüreğindeki sevgiyi söküp atabilmek için

Lepidus'un küçük oğlunu öldürtmüş. (Sesini

değiştirir.) Doğal olarak, masal bütün bunlar. Gülünç

değil

mi? Gülmüyor musun? Kimse gülmüyor mu?

Dinleyin öyleyse. (Apansız bir öfkeyle.) Herkesin gülmesini

istiyorum. Hadi bakalım, Lepidus, gül! Sizler de!

Kalkın ayağa ve gülün! (Yumruğunu masaya indirir.)

Güldüğünüzü görmek istiyorum, anlaşıldı mı, gülün!

Herkes ayağa kalkar. Bundan sonra, Caligula'yla Coesonia'nın dışındaki oyuncular

kukla gibi davranacaktır. Sedire atar kendini, keyfine diyecek yoktur, katıla katıla

güler.

Şunlara bak Coesonia! Hiçbir şeyin anlamı yok artık. Dürüstlük, saygınlık, başkalarının ne diyeceği,

ulusal bilgelik, hiçbir şeyin anlamı kalmadı. Korkunun önünde her şey silinip gidiyor. Korku, Coesonia, o güzelim, karışmışız, katkısız, kayıtsız, atadan kalma soylu duygu. (Elini alnında gezdirir, şarabını içer. Dostça.) Şimdi biraz da başka şeylerden sözedelim. Ee, Cherea,

pek

sessiz duruyorsun.

CHEREA — İzin verdiğin an konuşmaya hazırım,

Caius.

CALİGULA — Güzeli! Öyleyse sus. Dostumuz Mu-

cius'u dinlemek daha hoş olur.

MUCIUS, istemeye istemeye — Emret, Caiûs.

CALİGULA — Bize karından sözetsene Mucius.

Ama önce onu benim yanıma gönder

bakayım.

Macius'un eşi Caligula'nın yanına gelir.

Haydi Mucius, seni dinliyoruz.

MUCİUS, yarı düşte gibi — Eşimi severim.

Herkes güler.

CALİGULA — Elbette, dostum, elbette. Ama ne

beylik lâf bu!

Kadın yanına oturmuştur. Caligu-la, hafif hafif

kadının sol omu-zunu yalar.

Gittikçe rahatlayarak.

Aslında ben içeri girdiğimde, fesat kuruyordunuz, öyle değil mi? Küçük bir fesat topluluğu, ha?

YAŞLI YURTTAŞ —Aman Caius, nasıl olur?..

CALİGULA — Hiç önemi yok, cicim. Yaşlılık başka nasıl geçer? Gerçekten hiç önemi yok. Sizler yürekli bir iş yapamazsınız. Hay Allah, şimdi anımsadım, kimi devlet sorunlarına bir göz atacaktım.

Ama daha önce, doğanın bizlere bağışladığı kaçınılmaz istekleri doyuralım.

Kalkar, Mucîus 'un eşini alıp yan odaya geçer.

VI. SAHNE

Mucius doğrulur.

COESONIA, tatlı bir sesle — Ah, Mucius, şu nefis

şaraptan biraz daha alırım.

Mucius boyun eğip sessizce ona şarap koyar.

Herkes sıkıntı içindedir. İskemleler

gıcırdar. Bundan sonraki konuşmalar biraz

zorlamadır.

Ee, Cherea! Söyle bakalım, neden tartışıyordunuz

az önce?

CHEREA, buz gibi bir sesle — Tartışma, şiirin

öldürücü olmasını konuşurken çıktı, sevgili

Coeso-nia.

COESONIA'— Çok ilginç. Bu sorun benim kadınca

anlayışımı aşıyor elbet; ama sanat

tutkunuzun sizleri itişip

kakışmaya götürmesine hayran olmamak elde

değil.

CHEREA, aynı soğuk sesle — Elbette. Caligula, her

tutkuda biraz şiddet vardır, derdi

bana.

HELICON — Her sevide biraz saldırı bulunuşu gibi.

COESONIA, bir şeyler atıştırarak — Bir bakıma doğru bir görüş bu. Sizler de böyle düşünmüyor musunuz?

YAŞLI YURTTAŞ — Caligula yaman bir ruhbilimcidir.

BİRİNCİ YURTTAŞ — Çok şeyler söylemiştir yiğitlik üstüne.

İKİNCİ YURTTAŞ — Bütün düşüncelerini bir kitapta toplasaydı... Paha biçilmez bir şey olurdu.

CHEREA — Ayrıca oyalanırdı: eğlenceye gereksinme duyduğu besbelli.

COESONIA, yemeği sürdürerek — Bunu da düşündüğünü ve şu sıralar bir büyük deneme yazdığını

öğrenince pek sevineceksiniz sanırım.

VII. SAHNE

Caligula'ylaMucius'un eşi dönerler.

CALİGULA — Mucius, al eşini. Sende kalsın. Özür dilerim, verilecek birtakım buyruklar var.

Hızla çıkar; Mucius, sapsarı bir yüzle ayağa kalkar

VIII. SAHNE

COESONIA, ayakta dikilen Mucius'a — Bu büyük deneme en ünlü yapıtların düzeyinde olacak,

Mucius, bundan hiç kuşkunuz olmasın.

MUCIUS, gözleri Caligula'mn çıktığı kapıda — Peki, neyle ilgili bu deneme, Coesonia?

COESONIA, kayıtsız bir yüzle — Bilmem ki! Pek aklım ermiyor bu işlere.

CHEREA — Şiirin öldürücü gücü konusunda sanırım

COESONİA — Sanırım öyle.

YAŞLI YURTTAŞ, sevinçle —Ama ne güzel! Che-

rea'nın dediği gibi, bu iş onu oyalar.

COESONİA — Evet, cicim. Ama kitabın başlığı

biraz canınızı sıkacak sanırım.

CHEREA — N'eymiş?

COESONİA — «İdam Cezası.»

IX. SAHNE

Caligula hızla girer.

CALIGULA — Özür dilerim. Devlet işleri

bekletmeye gelmiyor. Bana bak, Yönetmen, yarın

halkın

buğday ambarlarını kapatacaksın. Az önce

kararnameyi imzaladım. Odamda bulursun...

YÖNETİM GÖREVLİSİ — İyi ama...

CALİGULA — Yarın açlık başlayacak.

YÖNETİM GÖREVLİSİ — İyi ama halk kızacak.

CALİGULA, üstüne basa basa — Yarın açlık

başlayacak diyorum. Açlığın ne demek

olduğunu herkes

bilir, tam bir salgındır. Yarın salgın başlayacak...
ve ben, canım istediği zaman salgını
durduracağım. (Ötekilere dönüp açıklar.) Aslında,
özgür olduğumu kanıtlamak için elimde
bir
sürü olanak yok. İnsan hep başkalarının zararına
özgürdür. Can sıkıcı bir durum, ama
böyle.
(Mucius'a bir göz atar.) Örneğin, bu düşünceyi
kıskançlığa uygulayın, görürsünüz (Dalgın
dalgın.)
Aman ne çirkin şeydir kıskançlık! Boş kendini
beğenme ve kuruntu yüzünden acı
çekmek!
Eşini...
Mucius yumruklarını sıkar, bir şeyler söylemek
üzere ağzını açar. Caligula
hızlı hızlı sürdürür.

Yiyelim Beyler. Biliyor musunuz, Helicon' la ikimiz

çok sıkı çalışıyoruz. İdam cezası üstüne

bir kitap yazıyoruz; okuyup görüşünüzü

söylersiniz.

HELİCON — Doğal olarak, görüşünüzü sorarsak.

CALİGULA — Biraz daha eliaçık davranalım canım.

Birkaç gizimizi açalım onlara, Helicon.

Haydi

bakalım, III. Bölüm, birinci satırbaşı.

HELİCON, ayağa kalkar, makina gibi okumaya

başlar — «îdâm cezası, insana erinç verir,

sıkıntılarını

giderir. Gerek niyet, gerekse uygulama açısından

güçlendirici, evrensel ve doğru bir

edimdir

idam. İnsanlar suçlu oldukları için ölürler.

İnsanlar Caligula'nm uyruğu olduklarına göre

suçludurlar. Ve herkes Caligula'nm uyruğudur.

Öyleyse, herkes ölecektir. Bütün iş, sabırla

sırasını beklemektir.»

CALİGULA, gülerek — Nasıl buldunuz? Sabır... İyi

bir buluş, değil mi? Size bir şey

söyleyeyim mi:

en çok beğendiğim yanınız işte bu! Peki,

çekilebilirsiniz Beyler. Cherea'nın artık size

gereksinmesi

kalmadı. Yalnız Coesonia gitmesin! Lepi-dus'la

Octavius'da! Medeia da kalsın.

Sizlerle

benim şu genelev konusunda konuşmak

istiyorum. Canımı sıkıyor bu ev.

Ötekiler ağır ağır çıkar. Caîigula gözleriyle Mucius

'u izler.

X. SAHNE

CHEREA — Buyur, Caius. Nedir canını sıkan?

Çalışanlar mı kötü?

CALİGULA — Hayır, ama gelir iyi değil.

MEREIA — Fiyatları yükseltmeli.

CALİGULA — Mereia, susmak için eline geçen fırsatı harcadın. Senin yaşında bu işler o kadar ilginç
değildir, ben de sana düşünceni sormadım.

MEREIA — Ee, beni neden alıkoydun öyleyse?

CALİGULA — Az sonra, tutkulardan arınmış bir görüşe gereksinmem olacak, onun için.

Mereia bir köşeye çekilir.

CHEREA — Bak Caius, ben bu soruna tutkuyla değinebilecek durumdaysam, fiyatlara hiç dokunmaman
derim.

CALİGULA — Elbette, canım. Ama açığı da kapatmak gerekiyor. Tasarımı Coesonia'ya açıkladım, o
size anlatacak. Ben şarabı fazla kaçırdım galiba,

uyku bastırdı.

Uzanır, gözlerini yumar.

COESONIA — Çok yalın. Caligula yeni bir nişan buldu.

CHEREA —Bir ilgi kuramıyorum.

COESONIA — Oysa var. Bir «Halk Kahramanı Nişanı» getirdik. Caligula'nın genelevine en çok gidene bu

nişan takılacak.

CHEREA—Hârika.

COESONIA — Ben de aynı görüşteyim. Az kalsın unutuyordum: ödül, her ay giriş alındılarına bakılarak

verilecek; on iki ay içinde bu ödülü alamayan yurttaş ya sürgüne gönderilecek, ya kafası kesilecek.

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ — Neden «ya da»?

COESONIA — Caligula, aslında verilecek cezanın

hiç önemi yok diyor. Önemli olan, kendisinin bir seçim
yapabilmesi.
CHEREA — Çok güzel. Devlet Hâzinesi şimdiden doldu demektir.
HELICON — Ve dikkatinizi çekerim: yüzde yüz dürüst bir biçimde. Cumhuriyet'le yönetilen toplumlardaki
gibi, erdemi haraca bağlayacağınıza, günaha vergi koymak gerekir.,
Caligula gözlerini aralar, yaşlı Me-reia'ya bakar; Mereia bir köşede, cebinden
çıkardığı bir şişeyi ağzına diker.
CALİGULA, yattığı yerden — Ne içiyorsun, Mereia?
MEREIA —Asüm ilâcı, Caius.
CALİGULA, ötekileri yararak ona doğru gider, ağzını koklar — Hayır, panzehir bu.
MEREİA — Hayır, Caius, hayır. Şaka ediyorsun

galiba. Geceleri solunum darlığı çekiyorum; onun

için,

uzun

süredir sıkı bir sağalüma girdim.

CALİGULA — Demek zehirlenmekten

korkuyorsun?

MEREİA — Astımım...

CALİGULA — Hayır, hayır. Her şeyi açık

konuşalım: zehirlenmekten korkuyorsun. Benden

kuşkulanıyorsun.

Gözün bende.

MEREIA — Hayır, efendim! bütün Tanrılar adına

hayır!

CALİGULA — Benden kuşkulanıyorsun. Başka bir

deyişle, bana güvenmiyorsun.

MEREIA—Caius!

CALİGULA, sert bir sesle — Yanıt ver! (Kendi

kendine.) Panzehir içtiğine göre, demek ki bana

seni

zehirleme niyetini yakıştırıyorsun.

MEREIA —Evet... şey, yâni, hayır.

CALİGULA — Ve seni zehirlemeye karar verdiğimi sandığın an, bu isteğe karşı koyabilmek için türlü dolaplara

başvuruyorsun.

Sessizlik. Sahnenin başında Coe-sonia'yla Cherea dibe doğru gitmişlerdir. Lepidus bu

konuşmayı tek başına izlemektedir.

Bu davranışın iki açıdan suç; bu durumda en küçük kurtulma umudun kalmıyor: ya ben seni öldürtmek istemiyordum ve sen boş yere benden, imparatorundan kuşkulandın. Ya da benim böyle bir

niyetim vardı ve sen, pis böcek, tasarılarıma karşı koymaya kalktın. (Bir an susar. Keyifle yaşlı adamı

süzer.) Ee, Mereia, ne diyorsun bu mantığa?

MEREIA—Ço... çok sağlam bir mantık, Caius. Ama içinde bulunduğumuz duruma uymuyor.

CALIGULA — Bu da üçüncü suç, beni aptal yerine koyuyorsun. Dinle bak. Bu üçünden yalnız ikincisi onurlu
bir suç senin için — çünkü bana bir
karar yakıştırıp ona karşı çıktığına göre, baş-
kaldırmış oluyorsun. Demek ki insanlara önderlik edecek,
devrimci bir insansın. Bu iyi. (Üzüntüyle.) Seni çok severim, Mereia. Bu yüzden, ikinci suçtan cezalandırılacaksın, ötekilerden değil.
Başkaldırdığın için, erkekçe öleceksin.
Bütün bu konuşma boyunca, Mereia oturduğu yerde büzülmektedir.
Sakın bana teşekkür etme. Çok olağan bir şey bu. Al. (Küçük bir şişe uzatır sevimli bir yüzle.) İç şu

zehiri.

Mereia hıçkırır, başıyla olmaz der. Caligula sabırsızlanır.

Haydi, haydi.

Bunun üzerine Mereia kaçmaya yeltenir. Ama Caligula ok gibi seğirtip sahnenin ortasında yakalar onu, alçak bir sedirin üstüne yatırır, birkaç saniyelik bir boğuşmadan sonra şişeyi dişlerinin arasına sokar, vurup kırar. Mereia, yüzü gözü kan içinde, birkaç kez debelenir, sonra ölür. Caligula doğrulur, bilinçsizce ellerini siler.

Mereia'nın şişesini Coesonio'ya uzatır.

Nedir bu, panzehir mi? ,

COESONIA, dingin bir sesle — Hayır, Caligula, astım ilâcı.

CALİGULA, Mereia'ya bakar, bir an sustuktan sonra — Neyse canım, önemi yok. Aynı şey. Ha

biraz önce, ha biraz sonra...

Telaşlı telaşlı ellerini üstüne başına silerek çıkar

XI. SAHNE

LEPIDUS, yere çökmüştür — Ne yapmalı?

COESONIA, hiç istifini bozmadan — Galiba

ilkin şu cesedi

kaldırmalı. Pek çirkin çünkü!

Cherea'yla Lepidus cesedi tutup sürürler.

CHEREA — İki yüzü bulduk sanırım.

Scipion'un oğlu girer. Coesonia'yi görünce geri

dönmek ister.

XII. SAHNE

COESONİA — Gel buraya. SCİPİON'UN OĞLU — Ne

istiyorsun? COESONİA —

Yaklaş.

Çenesini tutup kaldırır, gözlerinin içine bakar. Bir

an susarlar. Soğuk bir

sesle.

Babanı mı öldürttü?

SCİPİON'UN OĞLU— Evet.

COESONİA — Ondan nefret ediyorsun?

SCİPİON'UN OĞLU —Evet.

COESONİA — Onu gebertmek istiyorsun?

SCİPİON'UN OĞLU —Evet.

COESONİA, çocuğu bırakır — Öyleyse, neden bunu bana söylüyorsun?

SCİPİON'UN OĞLU —Benim kimseden korkum yok. Ya onu gebertirim ya da kendim ölürüm, ikisi de bu işi bitirir. Ayrıca, sen beni ele vermezsin.

COESONİA — Doğru, seni ele vermem. Ama bu arada sana bir şey söylemek —daha doğrusu, senin en iyi yanından sözetmek istiyorum.

SCİPİON'UN OĞLU —Benim en iyi yanım, nefre-timdir.

COESONİA — İyi dinle beni. Sana söyleyeceklerim, hem çok gizli, hem apaçık ortada. Ama iyi dinlenirse, yeryüzündeki tek gerçek devrimi bu sözler

yaratabilir.

SCİPİON'UN OĞLU — Hadi söyle.

COESONİA — Hemen olmaz. Sen önce, dili kopartılan babanın sapsarı yüzünü gözünün önüne getir.

Kan dolu ağzını, işkence edilen bir hayvanın böğürmesini andıran çığlığını düşün.

SCIPION'UN OĞLU —Evet, düşündüm.

COESONIA— Şimdi de Caligula'yı düşün.

SCIPION'UN OĞLU, olanca nefretiyle — Düşündüm.

COESONIA — Şimdi beni dinle: anlamaya çalış. Scipion'un oğlunu ağzı açık bırakır çıkar. Helicon girer.

XIII. SAHNE

HELİCON — Caligula geliyor, ozan dostum, yemeğe gitseniz.

SCIPION'UN OĞLU — Helicon, yardım et bana!

HELİCON — Çok tehlikeli bir iş bu, güvercinim. Hem ben şiirden hiç anlamam.

SCIPION'UN OĞLU —İstesen yardım edebilirsin. Çok şey biliyorsun.

HELİCON — Günlerin hızla geçip gittiğini, karnını doyurmak gerektiğini biliyorum. Ayrıca, Caligula'yı öldürebileceğini... ve onun bu yüzden sana kızmayacağını da.

Caligula girer. Helicon çıkar.

XIV. SAHNE

CALIGULA — Oo, sen ha? Duralar, kendini toparlamak ister gibidir.

Uzun süredir görmedim seni. Ağır ağır yaklaşır.)

Neler yapıyorsun? Hâlâ yazıyor musun? Son şiirlerini gösterebilir inisin bana?

SCIPION'UN OĞLU, nefretle adlandıramadiği bir duygu arasında bocalar, sıkıntıyla — Bir iki şiir yazdım,

Cesar.

CALIGULA —Ne üstüne?

SCIPION'UN OĞLU — Bilmiyorum, Cesar. Doğa üstüne galiba.

CALIGULA, biraz daha rahatlamıştır — İyi bir konu. Hem de geniş. Ne yaptı sana doğa?

SCIPION'UN OĞLU, kendini toparlamıştır, alaylı ve düşmanca bir sesle — Cesar olmadığım için

beni

avutuyor.

CALIGULA — Yaa! beni de Cesar olduğum için avutur mu acaba?

SCIPION'UN OĞLU, aynı sesle — Doğrusunu isterseniz, doğa anamız çok daha derin yaraları bile
sarmıştır.
CALIGULA, çok yalın bir sesle — Yara mı? Pek düşmanca söylüyorsun bunu. Babanı öldürttüm diye
mi?
Oysa bilsen nasıl yerinde bir söz bu? Yara. (Sesini değiştirir.) İnsanları akıllı kılan tek şey nefrettir. SCIPION'UN OĞLU, sertleşmiştir — Ben yalnız doğayla ilgili soruna karşılık verdim.
Caiigula oturur, Scipion'un oğluna bakar, birden bileklerinden kavrar zorla
dizinin dibine çeker. Yüzünü ellerinin arasına alır.
CALİGULA — Bana bir şiir okusana.
SCIPION'UN OĞLU — Rica ederim, Cesar, şimdi olmaz.

CALİGULA — Neden?

SCIPION'UN OĞLU — Yanımda değil.

CALİGULA — Anımsamıyor musun?

SCIPION'UN OĞLU — Hayır.

CALİGULA — Hiç olmazsa konusunu anlat.

SCIPION'UN OĞLU, hâlâ gergindir, ama istemeye

istemeye soğuk duruyormuş gibidir

— Bu şiirde...

CALİGULA — Evet?

SCIPION'UN OĞLU— Hayır, unuttum...

CALİGULA —Dene bir...

SCIPION'UN OĞLU —Bu şiirde toprakla...

CALİGULA, dalgın dalgın araya girer— .. toprakla

ayak arasındaki uyumdan sözediyorsun.

SCIPION'UN OĞLU, şaşırmıştır, bir an duralar,

sonra sürdürür — Evet, aşağı yukarı

böyle...

CALİGULA —Peki arkası

SCIPION'UN OĞLU —..bir de Roma çevresindeki tepelerin oluşturduğu çizgiden akşam vakti o tepelere çöken gelip geçici, insanı allak bullak eden dinginlikten...

CALİGULA—... ve yeşil renkli gökyüzünde uçuşan keçisağanların ötüşlerinden sözediyorsun.

SCIPION'UN OĞLU — Evet, bu da doğru.

CALİGULA — Peki sonra?

SCIPION'UN OĞLU —Ayrıca, altın tanecikleriyle dolu göğün birden dengesini yitirişinden, göz kapayıncaya dek bize öbür yüzünü, yıldızların kırpıştığı yüzünü gösterdiği o kısacık andan sözediyorum.

CALİGULA — Tam o sırada topraktan göğe doğru yükselen duman, ağaç ve su

kokusundan...

SCIPION'UN OĞLU, artık iyice kendini bırakmıştır

—... leyleklerin takırtısından, ısının

düşüşünden,

köpeklerden, kente dönen son arabalardan,

çiftçilerin konuşmasından...

CALİGULA—... sakız ve zeytin ağaçlarıyla bezeli

gölgeli yollardan...

SCIPION'UN OĞLU —Evet, evet. Hepsi var! Ama

nereden öğrendin bütün bunları?

CALİGULA, onu bağrına bastırır — Bilmiyorum.

Belki aynı doğruları seviyoruz.

SCIPION'UN OĞLU, titrer, başını Caligula'nın

göğsüne gömer — İçimdeki nefret

seviye dönüştüğüne

göre, ne önemi var artık!

CALIGULA, aynı yumuşak sesle — Yüce gönüllerin

erdemidir bu, Scipion. Hiç değilse senin

kadar

çocuksu olabilseydim! Ama yaşama duyduğum

tutkuyu çok iyi tanıyorum, doğayla

yetinemem

ben! Anlayamazsın bunu. Senin dünyan başka.

Ben nasıl kötülük içinde anysam, sen de iyilik

içinde öylesin.

SCIPION'UN OĞLU — Anlayabilirim seni.

CALIGULA — Hayır. İçimdeki şu garip şey, şu

sessizlik denizi, şu çürümüş otlar. (Birden

sesini

değiştirir.) Şiirin güzel olmalı. Ama bana

sorarsan.. SCIPION'UN OĞLU, hâlâ ayın

yumuşak

sesle —

Evet? CALIGULA — Kan eksik bu şiirde.

Scipion hemen kendini çeker, tiksinerek bakar

Caligula'ya. Geri çekilmeyi

sürdürürken gözlerini Caligula'nın gözlerinin içine diker, sesi boğuktur.

SCIPION'UN OĞLU —Ah, canavar, pis canavar! Yine oyun oynadın. Demek oyundu bütün bunlar? Keyfin yerine geldi mi bari?

CALIGULA, biraz hüzünlü bir sesle — Söylediğin bir bakıma doğru. Oyun oynadım.

SCIPION'UN OĞLU, aynı nefretle — Ne tiksinç, kanlı bir yüreğin var! Kimbilir nasıl acılar ve nefret içinde kıvranıyorsun?

CALIGULA, usulca — Kes artık.

SCIPION'UN OĞLU —Bilsen ne acıyorum, nasıl nefret ediyorum senden!

CALIGULA — Şus dedim sana!

SCIPION'UN OĞLU — Ve kimbilir nasıl insanlıkdı-şı bir yalnızlıktır seninki!

CALIGULA, kendini tutamaz, oğlanın üstüne atılır, yakasına yapışıp sarsar— Yalnızlık ha!

Bilir

misin sen yalnızlığın ne demek olduğunu?

Ozanların ve güçsüzlerin yalnızlığı. Yalnızlık ha?

Ah,

hiçbir zaman yalnız kalamaz insan! Geçmişin ve geleceğin ağırlığı her yerde omuzlarmdadır!

Öldürdüğümüz insanlar yanıbaşımızda-dır. Bir tek onlar olsa, yine neyse! Ama

sevdiklerimiz, biz

sevmesek de bizi sevmiş olanlar,

pişmanlıklar, arzular, acılar, hazlar, yosmolar ve tanrılar. (Scipion'u bırakır, tahtına

doğru gider.) Yalnız,

ha? Ah, benim şu bir sürü varlıkla zehirlenmiş yalnızlığımın yerine sahici bir yalnızlık, bir

ağacın sessizlik

ve titreyişini koya-bilseydim! (Ansızın üstüne bir bitkinlik çöker, oturur.) Yalnızlık!

Hayır, Scipion. Diş

gıcırtıla-rıyla dolu bir yalnızlık bu, garip gürültülerle, çığlıklarla dolu bir yalnızlık. Ve okşadığım kadınların

yanında, üstümüze karanlık çöktüğü zaman, sonunda arzuları giderilmiş tenimden uzaklaşıp yaşamla ölüm

arasında bir yerde duran varlığımı ele geçirdiğimi sandığım an, yalnızlığım yanıbaşımda

uyuyan kadının

kasıklarından yükselen keskin şehvet kokusuyla dolar.

Bitkindir. Uzun süre susar. Sci-pion'un oğlu Caligula'nın arkasına geçer, çekinerek

yaklaşır. Elini uzatır, Caligula'nın omuzuna dokunur. Caligula da basını çevirmeden

elini onunkinin üstüne koyar.

SCIPION'UN OĞLU —Her insanın yaşamında tatlı bir yan vardır. Bu da yaşamamıza yardım eder. Kendimizi aşırı yorgun duyumsadığımız an, bu tatlı şeye çeviririz yüzümüzü.

CALİGULA — Haklısın, Scipion.

SCIPION'UN OĞLU —Senin yaşamında da buna benzer bir şey, dökülmeye hazır gözyaşları, sessiz bir sığınak yok mu?

CALİGULA — Var, var.

SCIPION'UN OĞLU — Nedir?

CALİGULA — Horgörü.

Perde iner.

3.PERDE

I. SAHNE

Perde açılmadan davul ve zil sesleri işitilir. Perde

açılınca panayır gösterisine benzer
bir şeyle karşılaşırız. Ortada küçük bir perde
vardır, perdenin önündeki kerevette
Helicon'la Coesonia otururlar. İki yanda da zil
çalan adamlar. Birkaç senatör ve
Scipion 'un oğlu, arkaları izleyicilere dönük
oturmaktadırlar.
HELICON, panayırda bağırır gibi — Yaklaşın,
yaklaşın! (Ziller çalınır.) Tanrılar bugün
yeryüzüne
indi.
Caligula adındaki Caius, Cesar, yâni Tanrı kendi
insan görünüşünü onlara ödünç verdi. Yaklaşın
kaba
ruhlu ölümlüler, tansık gözünüzün önünde olarak.
Caligula'nın kutsal yönetiminin sizlere bağışladığı
bir
lütüfla, tanrısal gizler herkese gösterilecek.

Ziller.

COESONİA — Yaklaşın, Beyler! Gelin izleyin,

hayran kaim ve sadakanızı bırakın. Göklerin gizi

bugün

herkese

ve her keseye açık.

Ziller.

HELICON — Olympos ve perde arkası, dolapları,

saçmalıkları, gözyaşları! Yaklaşın,

yaklaşın!

Tanrılarınızın bütün gizleri!

Ziller.

COESONİA — Gelin izleyin, hayran kalın,

sadakanızı bırakın. Hadi Beyler! Gösteri

başlamak üzere.

Ziller çalınır. Köleler koşuşur, kerevetin üstüne bir

şey getirirler.

HELICON — Doğru'nuıı insanı şaşırtan canlandınlı-

şı, şimdiye dek görülmemiş bir gösteri.

Tanrısal

gücün yeryüzünden derlenmiş görkemli bezem-

leri, coşku verici, paha biçilmez bir gösteri,

yıldırımlar

(köleler Rum ateşlerini tutuşturur), gök

gürültüleri (içi çakıltaşı dolu bir fıçı

yuvarlanır) zafer yürüyüşü yapan alınyazısının ta

kendisi. Gelin, izleyin!

Küçük perdeyi çeker; Caligula, gülünç bir Venüs

kılığı içinde bir yontu

altlığında oturmaktadır.

CALİGULA, sevimli bir yüzle •>—Bugün,

Venüs'üm.

COESONİA — Haydi bakalım, tapınma başlıyor,

yere kapanın (Scipion'un. dışında herkes

yere kapanır)

ve benimle birlikte Venüs-Caligula'nm yakarısını

yineleyin:

«Ey acı ve haz Tanrıçası...»

YURTTAŞLAR — «Ey acı ve haz Tanrıçası...»

COESONİA — «Dalgalardan doğmuş, denizin tuz ve köpüğü içinde yaşayan acı ve yapışkan Tanrıça...

»

YURTTAŞLAR — «Dalgalardan doğmuş, denizin tuz

ve köpüğü içinde yaşayan, acı ve yapışkan Tanrıça...»

COESONİA — «Sen ki gülüşe ve pişmanlığa...»

YURTTAŞLAR— «Sen ki gülüşe ve pişmanlığa...»

COESONİA — «... haksızlığın verdiği acıya ve atılıma benzersin...»

YURTTAŞLAR —«... haksızlığın verdiği acıya ve atılıma benzersin...»

COESONİA — «Bizlere sevdaları yaratan

kayıtsızlığı öğret...»

YURTTAŞLAR — «Bizlere sevdalan yaratan kayıtsızlığı öğret...»

COESONİA — «Doğru diye bir şey bulunmadığını gözler önüne seren yeryüzü doğrusunu öğret...»

YURTTAŞLAR — «Doğru diye bir şey bulunmadığını gözler önüne seren yeryüzü doğrusunu öğret...

»

COESONIA — «Ve bize bu eşsiz doğruya uygun yaşayabilme gücünü bağışla...»

YURTTAŞLAR— «Ve bize bu eşssiz doğruya uygun yaşayabilme gücünü bağışla...»

COESONIA — Nokta!

YURTTAŞLAR — Nokta!

COESONIA, yeni bir yakarıya geçer — «Bizi ihsanlara boğ, yüzlerimize senin o şaşmaz

katıyürekliliğini,

ayrım gözetmeyen nefretini işle; başlarımızın

üstüne ger çiçek ve cesetlerle dolu ellerini...

»

YURTTAŞLAR — «... başlarımızın üstüne ger çiçek

ve cesetlerle dolu ellerini...»

COESONIA — «Yolunu şaşırmış çocuklarını

bağrına bas. Kayıtsız ve acılı sevginin çıplak

sığınağına

al onları. Senin o ereksiz tutkularını, nedensiz

acılarını, kısa ömürlü sevinçlerini bağışla

bizlere...»

YURTTAŞLAR — «... kısa ömürlü sevinçlerini

bağışla bizlere..!»

COESONIA, avazı çıktığınca bağırarak — «Ey

insan-lıkdışı, ama yine de tam dünyamıza göre

boş

ve yakıcı

Tanrıça, eşdeğerliliğinin şarabıyla sarhoş et,
karanlık ve tuzlu yüreğinde doyur bizleri...»
YURTTAŞLAR — «Eşdeğerliliğinin şarabıyla sarhoş
et, karanlık ve tuzlu yüreğinde doyur bizleri.»
Yurttaşlar son tümceyi bitirince, o ana dek
kıpırdamadan duran Ca-ligula boğazını
temizler, gür bir sesle:
CALIGULA — Peki yavrularım, dilekleriniz yerine
getirilecektir.
Bağdaş kurup oturur. Senatörler birer birer gelir,
önünde yere kapanır, sadakalarını
bırakır, sağda sıralanırlar. Sonuncu yurttaş,
şaşkınlığından para vermeyi unutur.
Caligula şimşek gibi ayağa fırlar.
Hop, hop! Gel bakayım oğlum. Hayran olmak
güzel şey, ama Devlet Hâzinesi'ni zenginleştirmek
çok
daha güzeldir. Teşekkürler. Şimdi oldu işte.

Tanrıların elinde ölümlülerin sevgisinden başka bir varlık olmasaydı, zavallı Caligula kadar yoksul kalırlardı. Haydi Beyler, şimdi artık gidebilir, kentte size gösterilen şaşırtıcı olayı anlatabilirsiniz; Venüs'ü gördünüz, sözün gerçek anlamında, yâni dünyasal gözlerinizle gördünüz ve Venüs sizlerle konuştu. Haydi Beyler, gidin artık.

Senatörler yola koyulur.

Bir saniye! Soldaki koridordan çıkın. Sağdakine sizi öldürmek için bekleyen askerler yerleştirdim.

Senatörler büyük bir telaşla, itişe kakışa çıkarlar. Kölelerle çalgıcılar çekilir.

Helicon parmağını uzatmış Sci-pion'a gözdağı vermektedir.

HELİCON — Ne o Scipion, yine mi bozgunculuk?

SCIPION, Caligula'ya — Tanrılara dil uzatün,

Caius

HELİCON —Bu da ne demek acaba?

SCIPION — Yeryüzünü kana buladığın

yetmiyormuş gibi, göğü de kirletiyorsun.

HELİCON — Büyük lâflara bayılıyor bu delikanlı.

Gidip bir sedire uzanır.

COESONIA, dingin bir sesle — İleri gidiyorsun,

ars-lanım; şu anda Roma'da, birtakım insanlar,

çok

daha az cafcaflı sözler yüzünden can veriyor.

SCIPION — Caius'a doğruyu söylemeye karar

verdim.

COESONIA —Eh, Caligula, Devlet'inde tek bir eksik

vardı, o da tamamlandı: aktöreli bir insanın

güzel yüzü!

CALİGULA, ilgiyle — Demek tanrılara inanıyorsun,

Scipion?

SCIPION — Hayır.

CALİGULA — İyi ama, bir şey anlamıyorum: neden öyleyse bu kadar ivecen davranıyorsun küfürlere parmak basmakta? SCIPION — Ben bir şeyi yadsıyabilirim, ama onu kirletme ya da başkalarının inanma hakkını yo-ketme gereğini duymam.

CALIGULA —Bak hele, tam bir alçakgönüllülük bu, evet, gerçek bir alçakgönüllülük! Oo,
sevgili
Scipion, senin adına sevindim doğrusu. Üstelik kıskandım da, biliyor musun? Çünkü bu,
belki hiç
tadamayacağım bir duygu.

SCIPION — Sen beni değil, tanrıları kıskanıyorsun.

CALIGULA — Nasıl istersen öyle olsun; ama imparatorluğun en büyük gizi olarak kalacak

bu. Bana

yüklenen suç, özgürlük ve erk yolunda küçük bir

ilerleme sağlamış olmamdır. Siyasal gücü

seven

insan için tanrıların yanşa katılması can sıkıcıdır.

Ben bu tatsızlığı ortadan kaldırdım. O

düzmece

tanrılara bir insanoğlunun, dilerse, hiç zorluk

çekmeden gülünç uğraşlarını

becerebileceğini

gösterdim.

SCIPION — Küfür de bu işte, Caius.

CALIGULA — Hayır, Scipion, küfür değil, açıkgö-

rüşlülük bu. Ben, tanrılarla eşit

olabilmenin tek bir

yolu bulunduğunu anladım: onlar kadar katı

yürekli olmak yetiyor.

SCIPION — Yâni zorbalık gerekiyor.

CALIGULA — Zorba dediğin de nedir?

SCIPION — Hiçbir şey görmeyen insan.

CALIGULA — Orası pek belli değil, Scipion. Yalnız şurası belli: zorba, kendi düşünceleri ya da tutkusu uğrunda insanları gözden çıkaran adamdır. Benimse hiçbir düşüncem yok, şan, şeref ve yetke konusunda da kimseyle çekişmeme gerek kalmadı. Siyasal gücü elimde tutuşum, sırf dengelemek için.

SCIPION — Neyi?

CALIGULA — Tanrıların aptallık ve nefretini.

SCIPION — Nefret nefreti dengelemez ki. Siyasal erk bir çözüm yolu değildir. Ve bence, yeryüzünde düşmanlığı engelleyecek tek bir şey vardır.

CALIGULA — Neymiş?

SCIPION — Yoksulluk.

CALIGULA, ayaklarını inceler — Peki, o yolu da denerim.

SCIPION — Evet ama, bu arada çevrende bir sürü insan ölüyor.

CALIGULA — Pek az, Scipion, inan pek az. Kaç savaştan kaçındığımı biliyor musun?

SCIPION — Hayır.

CALIGULA — Üç. Ve bilir misin niye kaçındım?

SCIPION — Roma'nm büyüklüğü falan umurunda değil de ondan.

CALIGULA — Hayır, insan yaşamına değer verdiğimden.

SCIPION — Sen benimle alay ediyorsun, Caius.

CALIGULA — Daha doğrusu, insan yaşamına fetihlerden daha çok değer veriyorum. Ama şurası da

bir gerçek, ona kendi canımdan daha çok değer

vermiyorum. Kolay can alışımsa, ölümden korkmayışımdan geliyor. Hayır, hayır, düşündükçe bir zorba olmadığıma inanıyorum.

SCIPION — Bu iş bize aynı derecede pahalıya patladıktan sonra, ne önemi var?

CALIGULA, biraz sabırsızlanır — Hesaptan anla-saydın, zorba bir imparatorun gireceği küçücük bir savaşın bile size benim gelip geçici heveslerimden bin kat daha pahalıya patlayacağını görürdün.

SCIPION — Ama öylesi hiç değilse daha akla uygun olurdu; en önemli sorun anlamaktır.

CALIGULA — İnsan yazgıyı anlayamaz, bu yüzden ben de alınyazısı oldum. Tanrıların anlaşılmaz, aptal yüzünü takındım. Az önce burada bulunan

arkadaşlarının tapındıkları da bu işte.

SCIPION — Ve işte bu, kutsal kavramlara dil uzatmanın ta kendisi, Caius.

CALIGULA — Hayır, Scipion, dram sanatı bu! Bütün o insanların yanılgısı, tiyatro sanatına yeterince

inanmamak. Yoksa her insanın kutsal tragedyalarda rol alabileceğini, tanrı olabileceğini bilirlerdi.

İnsanın yüreğini şöyle azıcık katılaştırması yeter.

SCIPION — Belki haklısın, Caius. Ama bu dediğin doğruysa, günün birinde, insantannlardan oluşmuş

birliklerin başkaldırması ve senin şu geçici tanrılığını kana boğması için elinden geleni yaptığın

söylenebilir.

COESONIA — Scipion!

ÇALIGULA, kesin ve sert bir sesle — Bırak, Coe-
sonia. Haklısın, Scipion: elimden geleni
yaptım.
Yalnız, o dediğin günü pek iyi canlandıramıyo-rum
kafamda. Ama arasıra düşlüyorum. Ve o
zaman,
gerçekten de, karanlıklar içinde bana doğru
ilerleyen kin ve nefretle gerilmiş
yüzlerde, şu
dünyada taptığım biricik tanrıyı görüyorum: insan
yüreği kadar zavallı ve alçak tanrıyı.
(Sinirlenir.) Çık artık. Gereğinden çok konuştum.
(Sesini değiştirir.) Daha ayak
parmaklarımı
bo-yayacağım. Elimi çabuk tutmalıyım.
Herkes çıkar, bir tek Helicon kalır; ayak
parmaklarını inceleyen Caligula'nın
çevresinde dolanır.

III. SAHNE

CALIGULA — Helicon!

HELICON —Ne var?

CALIGULA — İşin ilerliyor mu?

HELİCON — Hangi iş?

CALIGULA — Hangi iş olacak?... ay!

HELİCON — İlerliyor. Sabır gerek. Ama ben seninle konuşmak istiyordum.

CALIGULA — Sabırlı olabilirdim, ama pek vaktim kalmadı. Elini çabuk tut, Helicon.

HELİCON — Söyledim sana, elimden geleni yapıyorum. Yalnız, sana bildirmem gereken ciddi şeyler var.

CALIGULA, hiç oralı olmadan — Unutma ki eskiden birkaç kez elde ettim onu.

HELİCON — Neyi?

CALIGULA — Ayı.

HELİCON — Haa, elbette. Biliyor musun, sana tuzak hazırlıyorlar?

CALIGULA — Hem de bütünüyle elde ettim. Gerçi yalnızca bir iki kez. Ama olsun, elde ettim ya.

HELİCON — Nicedir seninle konuşmaya çalışıyorum.

CALIGULA — Geçen yazdı. Bahçedeki sütunlar arasında durmuş, saatlerdir ona bakıyor, yüzünü okşuyordum, sonunda anladı.

HELİCON — Bırakalım bu oyunu, Caius. Sen dinlemek istemesen de, benim görevim anlatmak. Dinlemezsen dinleme.

CALIGULA, ayak tırnaklarını boyamayı sürdürerek — Beş para etmez bir cila bu! Neyse, gelelim aya, güzel bir ağustos akşamıydı. (Helicon küsüp

arkasını döner, kıpırdamadan durur.)

Birkaç

biçime girdi. Ben yatmıştım. İlkin ufukta kan

kırmızısıydı. Sonra yükselmeye başladı,

gittikçe

hafifleyerek, hızlanarak. Yükseldikçe

aydınlanıyordu. Yıldız parıltılanyla dolu gecede,

süt.

beyaz

bir göle dönüştü. Gecenin sıcaklığında, çıplak,

hafif bir kadın gibiydi. Kapıdan girdi,

kendinden

emin bir yavaşlıkla yatağıma doğru yürüdü,

koynuma girdi, parlakığıyla, gülü-şüyle

gözlerimi kör

etti. Aman, gerçekten beş para etmez bir cila bu.

Görüyorsun ya, Helicon, hiç övünmeden

elde

ettiğimi söyleyebilirim onu.

HELİCON — Beni dinleyip başında dolaşan tehlikeyi öğrenmek istiyor musun, istemiyor musun?

CALIGULA, tırnaklarını bırakıp gözlerini ona diker— Ben yalnız ay'ı istiyorum, Helicon. Başından biliyorum nasıl öleceğimi. Beni yaşatan şeyleri bitirmedim daha. Bu yüzden ay'ı istiyorum. Onu getirmeden gözüme gözükme!

HELİCON — Ben görevimi yerine getirip söylenmesi gerekeni söyleyeceğim. Sana tuzak kuruyorlar.

Bu işin başı da Cherea. Geçen gün şu tableti buldum, hepsinin adı var. Buraya bırakıyorum.

Helicon tableti sedirlerden birine bırakıp yürür.

CALIGULA — Nereye gidiyorsun, Helicon?

HELİCON, tam çıkarken — Sana ay'ı

getirmeye.

IV. SAHNE

Helicon'un çıktığı kapının tam karşısındaki kapı

vurulur. Caligu-la döner,

Yaşlı Yurttaş'ı görür.

YAŞLI YURTTAŞ, çekine çekine — İzin verir misin,

Caius?

CALIGULA, sabırsızca — Girsene canım! (Yüzüne

bakar.) Ee, cicim, Venüs'ü görmeye mi

geldin?

YAŞLI YURTTAŞ — Hayır, onun için gelmedim.

Şişşt! Ah, özür dilerim, Caius... demek

istiyorum

ki... Seni çok sevdiğimi bilirsin... ve bütün dileğim,

ömrümün son günlerini gürültüsüz

patırtısız

geçirmek...

CALIGULA — Peki, peki!

YAŞLI YURTTAŞ — Evet, şey. Şey... (bir solukta) sorun çok ciddî, o kadar:

CALIGULA — Hayır, ciddî değil.

YAŞLI YURTTAŞ —İyi ama, nasıl olur Caius?

CALIGULA — Peki ama, biz neden sözediyoruz, sevgilim?

YAŞLI YURTTAŞ, çevresine balonu---Şey... (Ikınır, sıkınır, sonunda patlar.) Sana tuzak kurdular...

CALIGULA — Görüyorsun ya, söyledim ben sana: ciddî bir şey yok.

YAŞLI YURTTAŞ — Seni öldürmek istiyorlar, Caius!

CALIGULA, yanma gidip omuzlarından kavrar — Neden sana inanmam, bilir misin?

YAŞLI YURTTAŞ, elini havaya kaldırır — Bütün Tanrılar adına yemin ederim, Caius...

CALIGULA, yavaş yavaş onu apıya doğru iter —

Rica ederim, yeminler verme. Sen asıl

şu sözümü

dinle: bu dediğin doğruysa, dostlarına döneklik

ettiğine karar vermemiz gerekecek, öyle

değil mi?

YAŞLI YURTTAŞ, biraz telaşlı —Şey, Caius sana

duyduğum sevgi...

CALIGULA, aynı sesle — Ama hayır, böyle bir şey

düşünemem. Öylesine nefret ederim ki

döneklikten,

bir döneği öldürtmeden duramam. Senin-se

değerini çok iyi bilirim. Sen ne döneklik

etmek,

ne de ölmek istersin.

YAŞLI YURTTAŞ — Elbette, Caius, elbette!

CALIGULA — Görüyorsun ya, sana inanmamakta

haklıymışım. Sen dönek falan değilsin,

öyle değil

mi?

YAŞLI YURTTAŞ —Yoo, hayır!...

CALIGULA — Ne de bir alçak!

YAŞLI YURTTAŞ — Söylemeye bile gerek yok, Caius.

CALIGULA — Öyleyse tuzak muzak da yok, öyle değil mi, yalnızca şakaydı bu?

YAŞLI YURTTAŞ, bozulmuştur — Evet, evet, şaka, sıradan bir şaka...

CALIGULA — Kimse beni öldürmek istemiyor, öyle değil mi?

YAŞLI YURTTAŞ— Evet, Caius, hiç kimse, hiç kimse

CALIGULA, rahat bir soluk alır, sonra ağır ağır — Öyleyse, hemen yokol güzelim. Dürüst insan yeryüzünde öyle ender rastlanan bir hayvandır ki,

böyle bir varlığa uzun süre bakamam. Şu büyük

ânın tadını çıkarabilmek için yalnız kalmalıyım.

V. SAHNE

Caligula, oturduğu yerden bir süre Helicon 'un bıraktığı tablete bakar. Sonra yakalayıp okur. Hızlı hızlı solur, askerlerden birini çağırır.

CALİGULA — Cherea'yı getir bana.

Asker çıkmaya hazırlanır. Dur biraz.

Koruyucu durur. Saygılı davran.

Asker çıkar.

Caligula biraz dolaşır. Sonra aynanın karşısına geçer.

Mantıklı davranmaya karar vermiştin, sersem.

Bütün iş, bunun nereye varacağını öğrenmekte.

(Alaylı bir sesle.) Tutup sana ay'ı getirseler her şey değişecekti, öyle değil mi?

Olanaksız

olanaklı olacak, bir anda her şeyin görünüşü

değişecekti. Peki ama, neden Caligula değil,

ha?

Kim bilebilir? (Çevresine bakınır.) Garip, çevrem

gittikçe ıssızlasıyor. (Aynaya doğru,

boğuk

bir sesle.) Şu bu derken ortalık ıssızlasıyor. Şimdi

artık ay'ı da getirseler geri dönüş yok

Ölenler

dirilse, güneşin okşayan ışınlan altında ürperse

bile, onca kıyım unutulmaz. (Öfkeli bir

sesle.)

Mantık, Caligula, mantık! Sonuna dek siyasal güç

sonuna dek her şeyi küçümseme. Hayır,

insan

geri dönemez, tükeninceye dek yürü-meliyim!

Cherea girer.

VI. SAHNE

Cctligula pelerinine sarınmış, hafifçe geriye

kaykılmıştır. Yüzü yorgundur.

CHEREA — Beni mi çağırttın, Caius? CALIGULA,

zayıf bir sesle — Evet, Cherea.

Askerler,

meşale!

Susarlar.

CHEREA — Bana söyleyecek özel bir şey mi vardı?

CALIGULA — Hayır, Cherea.

Susarlar.

CHEREA, biraz sıkkın — Burada bulunmam

gerektiğine emin misin? CALIGULA —

Kesinlikle

eminim, Cherea.

Yine susarlar. Sonra telâşla.

Ah, özür dilerim. Kafam dalgın, kötü ağırlıyorum

seni. Al şu iskemleyi, dostça konuşalım.

Kavrayışlı biriyle iki çift lâf etmek istiyorum.

Cherea oturur.

Caligula, belki de oyunun başından beri ilk kez doğal davranır.

Kendilerine güvenleri ve yürekleri birbirine denk iki erkeğin en azından ömürlerinde bir kez tam bir açıkyüreklilikle konuşmaları olası değil mi, Cherea? birbirlerinin önüne yaşamlarını dolduran bütün önyargılardan, özel çıkarlardan ve- yalanlardan arınmış olarak, çini çıplak çıkıp' konuşamazlar mı?

CHEREA — Olabilir, Caius. Ama sen yapamazsın.

CALİGULA — Haklısın. Ben de zaten benim gibi düşünüp düşünmediğini öğrenmek istemiştim. Öyleyse maskelerimizi takalım. Yalanlarımıza başlayalım. Arenaya çıkmış gibi, tepeden tırnağa

zırhlara bürünüp konuşalım. Neden beni

sevmiyorsun, Cherea?

CHEREA — Çünkü sende sevilecek bir yan yok,

Caius. Sevgi ısmarlanmaz. Ve çok iyi

anlıyorum

seni, oysa insan kendinden saklamaya çalıştığı

yanını sevemez.

CALİGULA — Peki, benden nefret etmek niye?

CHEREA — İşte bu noktada yanılıyorsun, Caius.

Senden nefret etmiyorum. Seni katı

yürekli, kendini

beğenmiş, bencil, zararlı buluyorum. Ama mutlu

saymadığıma göre, senden nefret

etmem

olanaksız. Ayrıca küçümseyemem de, alçağın biri

olmadığını biliyorum.

CALİGULA — Neden öyleyse beni öldürmek

istiyorsun?

CHEREA — Söyledim ya: zararlı bir insan olarak görüyorum seni. Güvenliğe düşkün biriyim ben,
güvenlik gerek bana. İnsanların çoğu da benim gibidir. En aykırı düşüncenin ansızın gerçekle'
şiverdiği bir evrende yaşayamazlar — senin ev-renindeyse, en garip düşünceler, çoğu zaman
yüreğe saplanan bir bıçak gibi gerçekle şiveriyor. Ben böyle bir dünyada yaşayamam. Yazgıma bütünüyle egemen olmak isterim.

CALİGULA — Mantıkla güvenlik birarada yaşayamaz ki.

CHEREA — Doğru. Benim dediğim mantıklı değil, ama sağlığa yararlı.

CALİGULA — Ee?

CHEREA — Başka bir sözüm yok. Senin mantığına

girmek istemem. İnsanın görevleri konusunda benim görüşüm başka. Uyruğundaki insanların çoğunun senin gibi düşünmediğini biliyorum. Birçok kişi için can sıkıcı bir insansın. Ortadan kaldırılman çok doğal.

CALİGULA — Dediklerin çok açık, çok haklı. Giderek, birçokları için yadsınmaz şeyler. Ama senin için değil. Kavrayışlı bir insansın, kavrama yeteneğinin bedeliyse yüksektir, ya da kendini yadsıması gerekir. Ben bu bedeli ödüyorum. Peki sen, neden onu yadsımıyor ya da bedelini ödemiyorsun?

CHEREA — Çünkü ben yaşamak ve mutlu olmak istiyorum. Ve bana sorarsan, saçmalığı son sınırına vardırmakla ne biri, ne de öteki elde edilebilir.

Sıradan bir insanım ben. Onlardan
kurtulmak için,
zaman zaman sevdiklerimin ölümünü isterim, aile
ya da dostluk yasalarının hoşgör-mediği
kadınlarla düşüp kalkarım. Mantıklı olmaya
kalksam, insanları ya öldürmem ya da zorla el
koymam gerekirdi. Ama ben şu belirsiz
düşüncelerin hiç önemli olmadıklarını biliyorum.
Herkes
bu düşünceleri gerçekleştirmeye kalkış-saydı, ne
yaşayabilir, ne de mutlu olabilirdik. Bir
daha
söylüyorum, bence önemli olan bu ikisidir.
CALIGULA — Yüce bir ülküye inanmam gerekiyor
demek?
CHEREA — Evet, kimi davranışların ötekilerden
üstün olduklarına inanıyorum.
CALIGULA — Bence hepsi eşdeğerli.

CHEREA — Biliyorum, Caius, ve işte bunun için sana kin beslemiyorum. Ama can sıkıcı bir insansın:
ortadan kaldırılman gerekiyor.

CALIGULA — Çok doğru. Peki neden bunu söyleyip canını tehlikeye atıyorsun?

CHEREA — Ben söylemesem, başkaları söyleyecek nasılsa, üstelik yalandan hoşlanmam.

Susarlar.

CALIGULA — Cherea!

CHEREA — Buyur, Caius.

CALIGULA — Kendilerine güvenleri ve yürekleri birbirine denk iki erkeğin en azından ömürlerinde
bir kez tam bir açıkyüreklilikle konuşabileceklerine inanıyor musun şimdi?

CHEREA — Sanırım az önce başardık bunu.

CALIGULA — Evet, Cherea, başardık. Oysa sen

benim böyle bir şeyi başaramayacağımı

sanıyordun.

CHEREA — Yanılmışım, Caius, yanılgımı kabul edip

sana teşekkür ediyorum. Nedir

vereceğin

yargı?

CALIGULA, dalgın dalgın — Yargı mı? Haa, şey

demek istiyorsun... (Pelerininin altından

tableti

çıkarır.) Bunu tanıyor musun, Cherea?

CHEREA — Sende olduğunu biliyordum.

CALIGULA, tutkulu bir sesle — Evet, Cherea, açık-

yürekliliğin bile düzmeceydi. İki

erkek açık açık

konuşamadılar. Ama önemi yok. Şimdi içtenlik

oyununu bir yana bırakıp eskisi gibi

yaşamayı

sürdüreceğiz. Söyleyeceklerimi anlamaya

çalışman, saldırılarıma ve öfkeme katlanman gerekecek.

Bak şimdi Cherea, eldeki tek kanıt bu tablet.

CHEREA — Ben gidiyorum, Caius. Bıktım bu düzmece oyundan! Çok iyi tanıyorum onu ve artık

izlemek istemiyorum.

CALIGULA, aynı tutkulu ve özenli sesle — Dur gitme. Tek kanıt bu, öyle değil mi?

CHEREA — Birini öldürtmek için kanıta gereksinme duyduğunu sanmıyorum.

CALIGULA — Doğru. Ama bu seferlik kendime aykırı davranacağım. Kimseye zararı dokunmaz

bunun. Hem sonra insanın zaman zaman kendi kendisiyle çelişkiye düşmesi iyidir. Dinlendirir

insanı. Dinlenmeye gereksinmem var, Cherea.

CHEREA — Hiçbir şey anlamıyorum, böyle karışık
işleri de sevmem.
CALIGULA — Elbette, Cherea. Sağlıklı bir insansın
sen. Olağandışı bir şey de
istemiyorsun! (Gülmekten
kırılır.) Yaşamak ve mutlu olmak istiyorsun.
Yalnız bunları istiyorsun.
CHEREA — Bu işi burada kessek iyi olacak sanırım.
CALIGULA — Olmaz. Biraz daha sabır, tamam mı?
Elimde şu kanıt var. Sizleri bunsuz
öldürtemeyeceğime
inanmak istiyorum. Bu da benim görüşüm ve
rahatlığım. Tamam mı? Bak şimdi,
kanıtlar bir imparatorun elinde ne oluyor?
Tableti meşalelerden birine tutar. Cherea yaklaşır.
Meşale aralarında kalır.
Tablet erir.
Görüyor musun, fesatçı? Eriyor ve o eridikçe bir

suçsuzluk güneşi doğuyor yüzünde.

İnsanı hayran bırakan tertemiz bir alnın var,

Cherea, Ne güzel şeydir suçsuz olmak, ne

güzel! Şu

gücüme bak da hayran ol! Tanrılar bile önce

cezalandırır, sonra bağışlar insanı. Oysa

imparatoruna,

seni bağışlayıp yüreklendirmek için bir meşale

yetiyor. Tuttuğun yolda yürü, Cherea, bana

açıkladığın

olağanüstü akılyürüt-meyi sürdür. İmparatorunsa

dinlenmek istiyor. Onun yaşayıp mutlu

olma biçimi

de bu.

Cherea şaşkın şaşkın Caligula'ya bakar. Belli

belirsiz kıpırdar, ar-tık anlamış

gibidir; bir şeyler söylemek için ağzını açar, sonra

ansızın çıkıp gider. Caligula

tableti aleve tutmayı sürdürür, gülerek Cherea'nın ardından bakar. Perde iner.

IV. PERDE

I. SAHNE

Sahne yarı karanlıktır. Cherea'yla Scipion girer. Cherea önce sağa, sonra sola seğirtir, sonra Scipion' un yanma gelir.

SCIPION, asık suratla — Ne istiyorsun benden?

CHERA — Vakit kalmadı. Yapacağımız şey konusunda kesin bir karara varmalıyız.

SCIPION — Benim kesin kararlı olmadığını kim söyledi?

CHEREA — Dünkü toplantıya gelmedin.

SCIPION, yüzünü öteye çevirir — Evet, Cherea, gelmedim.

CHEREA — Ben senden yaşlıyım, Scipion, yardım istemeye de alışkın değilim. Ama sana gereksinmem var. Bu

canalma girişimi ciddî insanlar istiyor. Bütün o yaralı onurlar, tiksindirici korkular arasında kafası çalışan
bir tek senle ben varız. Bizden ayrılsan bile döneklik etmeyeceğini biliyorum. Ama bunun önemi yok.
Dileğim, bizimle birlik olman.

SCIPION — Anlıyorum seni. Ama yemin ederim elimde değil.

CHEREA — Ondan yana mısın?

SCIPION — Hayır. Ama ona karşı da olamam. (Biran susar, kısık bir sesle.) Gidip öldürsem bile, gönlüm ondan yanadır.

CHEREA — İyi ama, babanı öldürttü!

SCIPION — Evet, bütün güçlük de buradan geliyor zaten. Ama orada da bitiyor.

CHEREA — Senin benimsediğin şeyi o yadsıyor. Senin saygı duyduğun şeyle o alay ediyor.

SCIPION — Doğru, Cherea. Ama yine de ona benzeyen bir yanım var. İkimizin yüreği de ayın ateşle

yanıyor.

CHEREA — Kimi zaman bir seçim yapmak gerekiyor. Ben, ona benzeyebilecek yanlarımı susturdum.

SCIPION — Kendiminkilerden başka onun dertlerine de üzüldüğüm için seçim yapamam. Benim

talihsizliğim de her şeyi anlamak.

SCIPION, bağırarak — Rica ederim, Cherea, bundan sonra hiç, ama hiç kimse haklı olamaz benim

gözümde!

Bir an susup birbirlerini süzerler.

CHEREA, Scipion'a doğru yürür, coşkuyla — Biliyor musun, seni bu duruma getirdiği için daha çok

nefret ediyorum ondan. SCIPION — Evet, her şeyi birden istemeyi öğretti

bana. CHEREA — Hayır, Scipion, umutsuz bıraktı seni.

Ve böyle körpecik bir ruhu umutsuz bırakmak, bugüne dek işlediği bütün suçlan kat kat aşıyor. Yemin ederim, yalnızca bu bile onu gözümü kırpmadan öldürmeme yeter.

Kapıya yönelir. Helicon girer.

II. SAHNE

HELICON —Ben de seni arıyordum, Cherea. Cali-gula küçük bir dost toplantısı düzenliyor.

Burada

bekleyeceksin. (Scipion'a döner.) Ama sana gerek yok, güvercinim. Gidebilirsin.

SCIPION, tam çıkarken Cherea'ya döner —

Cherea!

CHEREA, yumuşak bir sesle — Evet, Scipion?

SCIPION — Anlamaya çalış.

CHEREA, daha yumuşak bir sesle — Hayır, Scipion.

Scipion'la Helicon çıkarlar.

III. SAHNE

Perde gerisinden silâh sesleri gelir. Sağda iki asker görünür, aralarında Yaşlı Yurttaş'la Birinci Yurttaş vardır; ikisinin de yüzünde korku okunur.

BİRİNCİ YURTTAŞ, titremesini önlemeye çalıştığı bir sesle askerlere — İyi ama, gecenin bu saatmda ne istiyor bizden?

ASKER — Otur şuraya. (Sağdaki iskemleleri gösterir.)

BİRİNCİ YURTTAŞ —Daha öncekiler gibi öldürü-leceksek, bu kadar gürültü patırtıya ne gerek var?

ASKER — Otur şuraya, koca katır!

YAŞLI YURTTAŞ — Oturalım. Bu adamın hiçbir şeyden haberi yok. Açıkça belh'bu.

ASKER — Evet, cicim, açıkça belli.

Çıkar.

BİRİNCİ YURTTAŞ — Elimizi çabuk tutmalıydık, biliyordum böyle olacağını. Şimdi hepimize işkence

edecekler.

IV. SAHNE

CHEREA, oturduğu yerden, dingin bir sesle — N'o-

luyor kuzum?

BİRİNCİ YURTTAŞ'LA YAŞLI YURTTAŞ, birlikte—

Fesat anlaşıldı.

CHEREA —Ee, peki sonra?

YAŞLI YURTTAŞ, titreyerek — Sonrası işkence.

CHEREA, hiç istifini bozmadan — Caligula'nın, bütün işkencelere karşın suçunu itiraf

etmeyen bir

tutsağa seksen bir bin altın verdiğini

anımsıyorum.

BİRİNCİ YURTTAŞ — Hah, bu iyi işte.

CHEREA — Hayır, iyi değil; ama bu onun

yüreklilikten hoşlandığını gösteriyor. Bunu

hesaba

katmalısınız. (Yaşlı Yurttaş'a.) Dişlerini takır-

datmasan olmaz mı? Nefret ederim bu

sesten.

YAŞLI YURTTAŞ —Şey...

BİRİNCİ YURTTAŞ — Bu kadar masal yeter.

Canımızı koyduk ortaya.

CHEREA, hiç oralı olmadan — Caligula'nın en

sevdiği söz nedir biliyor musunuz?

YAŞLI YURTTAŞ, ağlamaklı bir sesle —Evet.

Cellâda söylediği şu söz: «İyice

duyumsayabilmesi

için, yavaş yavaş öldürün şu adamı.»

BİRİNCİ YURTTAŞ — İşitiyor musunuz?

Kılıç şakırtıları.

CHEREA — Hayır, bence şu daha iyi. Asılan her

adamdan sonra esner ve: «En beğendiğim

yanım,

duygusuzluğumdur», der.

BİRİNCİ YURTTAŞ — İşitiyor musunuz?

Silâh şakırtıları.

CHEREA — Buysa onun zayıf biri olduğunu

gösteriyor.

YAŞLI YURTTAŞ — Düşünürlük yapmasan olmaz

mı? Nefret ederim düşünbilimden?

Kölelerden biri dipten girer, getirdiği silâhları

iskemlelerden birinin üstüne

dizer.

CHEREA, köleyi görmemiştir — Şurası gerçek,

tartışılmaz bir etkisi var. İnsanı

düşünmeye zorluyor.

Herkesi düşünmeye zorluyor. İnsanı en çok düşündüren şey, güvensizliktir. O yüzden çevresi
böylesine nefretle dolu.

YAŞLI YURTTAŞ, titreyerek — Bak.

CHEREA, silâhlan görür, sesi biraz değişir — Haklısın galiba.

BİRİNCİ YURTTAŞ — Elimizi çabuk tutmalıydık. Çok bekledik.

CHEREA — Evet. Geç alınmış bir ders bu.

YAŞLI YURTTAŞ — Olacak şey değil canım. Ölmek istemiyorum.

Oturduğu yerden kalkar, kaçmaya yeltenir. İki asker gelir, tokatlayıp yerine
oturturlar. Birinci Yurttaş olduğu yerde büzülür. Cherea birşeyler söyler,
işitilmez- Birden, sahnenin gerisinde garip, tutarsız,

kulakları sağır eden bir müzik başlar; zil ve çıngırak sesidir bu. Senatörler konuşmadan perdeye bakarlar. Bası çelenkli, kısa bir dans entarisi giymiş olan Caligu-la'nın gölgesi vurur perdeye; birkaç gülünç devinim yapar, sonra yokolur. O sırada koruyuculardan biri, tumturaklı bir sesle: «Gösteri bitmiştir», der. O arada, Coe-sonia sessizce izleyicilere katılmıştı. En olağan sesiyle konuşur, ama senatörler hop diye sıçrar.

V. SAHNE

COESONIA — Caligula, beni size yolladı; şimdiye dek sizleri buraya hep Devlet işleri için çağırttığını, bugünse bir sanat coşkusunu paylaşmak üzere

getirtildiğinizi söyledi. (Bir an

susar, sonra

aynı sesle.) Ayrıca şunu da ekledi: bu toplantıya

katılmayanların kafası uçurulacakmış.

Senatörler susar.

Üsteleyişimi bağışlayın. Ama dansı güzel bulup

bulmadığınızı sormak zorundayım.

BİRİNCİ YURTTAŞ, biraz duraksadıktan sonra —

Güzeldi, Coesonia.

YAŞLI YURTTAŞ, yağcılık kokan bir sesle — Oo,

elbette Coesonia, güzeldi!

COESONİA —Sen ne dersin, Cherea?

CHEREA, soğuk bir sesle — Büyük bir sanat

gösterisiydi.

COESONİA —Çok güzel, demek ki. Caligula'ya iyi

bir haber götürebileceğim.

VI. SAHNE

Helicon girer.

HELICON — Sahi mi, Cherea, gerçekten büyük bir sanat gösterisi miydi?

CHEREA — Bir bakıma evet.

HELİCON — Anlıyorum. Çok güçlü bir adamsın, Cherea. Ama dürüstlük açısından beş para etmezsin.

Ancak, gerçekten güçlü adamsın. Ben güçlü değilim. Bununla birlikte, kendisi istese bile, Caius'a el sürmenize izin vermeyeceğim.

CHEREA — Söylevinizden bir şey anlayamıyorum. Ama bağlılığınızı kutlarım. Severim iyi uşakları.

HELİCON — Pek de kendimizi beğenmişiz demek? Evet, bir çılgına hizmet ediyorum. Peki ya sen, sen kime hizmet ediyorsun? Erdeme mi? Bak bu konudaki düşüncemi söyleyeyim sana. Ben

köle

doğdum. Onun için erdem dansını, dürüst adam

oyununu ilkin kırbaç altında oynadım. Ama

Caius bana söylev çekmedi. Elimden tutup

sarayına aldı. Siz erdemli Beylere ancak böyle

yaklaşabildim. Ve o tiksinç suratlarınızı yakından

gördüm. Sizin gibi hiçbir zaman acı

çekmemiş,

hiçbir gerçek tehlikeye atılmamış insanların

iğrenç kokusunu duydum. Soylu giysiler

altında

kokuşmuş yürekler gördüm; aç suratlar,kaçak

eller gördüm. Sizden yargıç olur mu hiç?

Ona buna

aktöre dersi veren; sevi düşleri kuran genç kızlar

gibi tatlı canından başka bir şey

düşünmeyen;

ömür boyu yalan söylediğinin bilincine varmadan

korkular içinde ölüp gidecek olan sizler mi yargılayacaksınız sınırsız acı çekmiş, her gün binlerce yara alan bir insanı? Önce beni yere sermeniz gerekecek, inan buna! İstersen küçük gör, Cherea, ama karşındaki köle senden erdemlidir, çünkü sizin tumturaklı yalanlarınızdan, küfür dolu ağızlarınızdan koruduğu
zavallı bir
efendiyi yürekten sevmektedir..
CHEREA — Sevgili Helicon, allı pullu lâflara kaptırdın kendini. Yalnız şunu söyleyeyim, eskiden
daha ince begeniliydin.
HELİCON — Yaa, pek üzüldüm doğrusu. Körle yatan şaşı kalkar elbet. Atın yanında duran
da ya
huyundan ya tüyünden kaparmış. Ama korkma,

burada kesiyorum. Yalnız, bir tek sözüm

daha

var... Bak, şu yüzü görüyor musun? Tamam. İyice

bak. Çok güzel. Şimdi artık düşmanını

tanıyorsun.

Çıkar.

VII. SAHNE

CHEREA — Elimizi çabuk tutmalıyız. Siz ikiniz

burada kaim. Bu akşam yüz kişi kadar

olacağız.

Çıkar.

YAŞLI YURTTAŞ — Burada kalın demek kolay!

Gitmek istiyorum ben. (Koklar.) Ölüm kokuyor

burası. BİRİNCİ YURTTAŞ —Ya da yalan... (Kederli

bir

sesle.) Dans güzeldi dedim ben. YAŞLI YURTTAŞ,

yatıştırıcı bir sesle —Evet, bir

bakıma öyleydi. Güzeldi.

Birkaç senatörle birkaç asker koşarak girer.

VIII. SAHNE

İKİNCİ YURTTAŞ — Neler oluyor? Haberiniz var mı? İmparator bizi çağırtmış.

YAŞLI YURTTAŞ, dalgın dalgın — Belki dans içindir.

İKİNCİ YURTTAŞ —Ne dansı?

YAŞLI YURTTAŞ —Şey, yâni sanat coşkusu.

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ — Caligula'nın çok hasta olduğunu işittim.

BİRİNCİ YURTTAŞ — Evet, öyle.

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ — Nesi varmış? (Büyük bir sevinçle.) Hey ulu Tanrılar, ölecek mi acaba?

BİRİNCİ YURTTAŞ —Hiç sanmıyorum. Hastalığı ancak başkaları için öldürücü.

YAŞLI YURTTAŞ — Aman kimse duymasın.

İKİNCİ YURTTAŞ — Evet, anlıyorum. İyi ama,

bizim için daha yararlı, daha tehlikesiz bir hastalığı
yok mu acaba?
BİRİNCİ YURTTAŞ — Hayır, bu hastalık crtak kaldırmaz. İzin verirseniz, gidip
Cherea'yı göreceğim.
Çıkar. Coesonia girer, kısa bir sessizlik.
IX. SAHNE
COESONİA, kayıtsızca — Caligula'nın miğdesi ağrıyor. Kan kustu.
Senatörler koşup çevresine toplanır,
İKİNCİ YURTTAŞ —Hey ulu Tanrım, iyileşirse
Devlet Hâzinesi'ne iki yüz bin altın bağışlarım.
ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ, arttırmayı kızıştırır — Jüpiter onu bağışla benim canımı al.
Caligula bir süredir sahnededir. Dinler.
CALİGULA, İkinci Yurttaş'a doğru gider — Bağışını

kabul ediyorum, Luciüs. Çok teşekkür
ederim. Hâzine
bakanım yarın sana uğrayacak. Üçüncü Yurttaş'a
döner, kucaklar.) Ne kadar
duygulandım bilemezsin.
(Bir an susar, sonra yumuşak bir sesle.) Beni bu
kadar seviyorsun demek?
ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ, inançla — Ah, Cesar, şu anda
senin için veremeyeceğim şey yoktur!
CALİGULA, bir daha kucaklar — Yoo, bu kadarı
fazla, Cassius, böyle bir sevgiye lâyık
değilim ben. (Cassius
karşı çıkmaya yeltenir.) Hayır, hayır, olmaz. Lâyık
değilim ben buna. (İki askerçağınr.)
Götürün şunu.
(Tatlı bir sesle Cassius'a)
Güle güle dostum. Caligula'nın sana gönül
verdiğini sakın unutma.

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ, biraz işkillenmiştir — İyi ama, nereye götürüyorlar beni?

CALİGULA — Çanını almaya elbet. Canını bana bağışladın. Şimdi daha iyiyim. Ağzımdaki o korkunç

kan tadı bile geçti. İyileştirdin beni. Cali-gula adında biri için can vermekten hoşnut musun

Cassius? İşte bütün şenliklere hazırım yine. Senatörü çekerler, adam direnir, bağırır.

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ — İstemiyorum. Şaka mı bu?

CALİGULA, bağırmalar arasında, dalgın dalgın— Denize bakan yollar yakında mimozalarla beze-necek. Kadınlar hafif giysilere bürünecek. Alabildiğine

uzanan, masmavi, dupduru bir gök, Cassius! Yaşamın cıvıltısı!

Cassius çıkmak üzeredir. Coesonia

da usulca onu iter.

Caligula birden döner, ciddi bir

yüzle.

Bak dostum, yaşamayı yeterince sevseydin,

düşünmeden konuşmazdın.

Cassius 'u götürürler.

Caligula masaya döner.

İnsan bir bahsi yitirirse, bedelini ödemelidir. (Bir

an susar.) Gel Coesonia. (Ötekilere

döner.)

Haa, sizlerle paylaşmak istediğim güzel bir

düşünce geldi aklıma. Yönetimim bugüne

dek

hep mutlu geçti. Ne bir veba salgım, ne acımasız

bir din savaşı, ne bir hükümet devirme

gördünüz; kısacası, sizi tarihe geçirtecek bir şey

olmadı. Anlıyorsunuz ya, ben de yazgının

bu

çekingenliğini biraz gidermek istiyorum. Yâni...

bilmem anladınız mı? (Kısa bir gülüş.)

Vebanın

yerini alıyorum. (Sesini değiştirir.) Aman susun,

Cherea geliyor. Sıra sende, Coesonia.

Çıkar. Cherea'yla Birinci Yurttaş girer.

X. SAHNE

Coesonia hızla Cherea'ya doğru yurur.

COESONİA — Caligula öldü.

Ağlıyormuş gibi arkasını döner, ses çıkarmadan

duran ötekilere diker gözlerini.

Herkes başka nedenlerden ötürü donup kalmıştır.

BİRİNCİ YURTTAŞ —E... emin misin? Olamaz, az

önce dansediyordu. . '

COESONİA — Tamam işte, bu son çaba tüketti

onu.

Cherea hızla bütün senatörlerin önünden geçer,

sonra yine Coeso-nia'nın yanına

döner. Herkes suskundur. Coesonia, ağır ağır.

Bir şey demiyorsun, Cherea.

CHEREA, o da ağır ağır — Büyük bir yıkım bu,

Coesonia.

CALİGULA — İyi oynadm, Cherea. (Olduğu yerde

çarkeder, Ötekilere bakar ,alaylı bir sesle.)

Tutmadı,

n'apalım? (Coesonia'ya.) Sana söylediklerimi

unutma.

XI. SAHNE

Coesonia sessizce arkasından bakar.

YAŞLI YURTTAŞ, kırılmayan bir umutla —Hasta mı

acaba, Coesonia?

COESONİA, nefretle yüzüne bakar — Hayır, cicim!

ama senin bilmediğin bir nokta var:

bu adam

geceleri yalnız iki saat uyuyor; sonra kalkıp

durmadan dinlenmeden saray koridorlarını

arşınlıyor.

Senin bilmediğin, sormayı aklından bile

geçirmediğin şey, bu insanın geceyansından

sabaha

kadarki öldürücü saatlarda ne düşündüğü Hasta

ha? Hayır, hasta değil. Ruhunu saran

ülsere bir ad

ve ilâç bulunabilirse, o başka.

CHEREA, duygulanmış gibidir — Haklısın,

Coesonia. Biz de biliyoruz ki Caius...

COESONİA, sözünü keserek — Evet, siz de

biliyorsunuz. Ama bütün ruhsuz insanlar gibi,

duygulu

kişilere katlanamazsınız siz. Kabına sığmayan bir

ruh! Canınızı sıkan bu, öyle değil mi? O

zaman

hemen bir hastalık adı bulursunuz: böylece

bilgiçlerin dedikleri doğrulanmış, keyifleri

yerine

gelmiş olur. (Sesini değiştirir.) Sen kimseyi

sevdin mi, Cherea?

CHEREA, toparlanmıştır — Sevgiyi

öğrenemedenyaşlandık, Coesonia. Ayrıca,

Caligula'nın

da bize

sevgiyi öğrenme vakti bırakıp bırakmayacağı belli

değil.

COESONİA, o da toparlanmıştır — Doğru.

(Oturur.) Az kalsın Caligula'nın dediklerini

unutuyordum. Biliyorsunuz, bugün sanat günü.

YAŞLI YURTTAŞ — Takvime göre mi?

COESONİA — Hayır, Caligula'ya göre. Birkaç ozan

çağırttı. Onlardan, belli bir konuda,

hemen o anda

birer şiir söylemelerini isteyecek. Aranızdaki

ozanların da buna katılmasını özellikle

istiyor.

Kendisi Scipion'un oğluyla Metellus'u seçti.

METELLUS — İyi ama, hazır değiliz.

COESONİA, hiç oralı olmadan, doğal bir sesle —

Ödül de verilecek elbet. Ama ceza da

var. (Hepsi

hafifçe geriler.) Bu arada size dostça bir şey

söyleyeyim: cezalar pek o kadar ağır değil.

Caligula girer. Her zamankinden daha asit

suratlıdır.

XII. SAHNE

CALIGULA — Her şey hazır mı? COESONIA —

Hazır. (Askerlerden birine.) Ozanları getirin.

Bir düzine kadar ozan, ikili sıra halinde, uygun

adım gelip sağ köşeye yerleşir.

CALIGULA — Ya ötekiler? COESONIA — Scipion,

Metellus!'

Onlar da ozanların yanına gider. Caligula,

Coesonia'yla geri kalan senatörleri alıp

sol dip köşeye yerleşir. Kısa bir sessizlik.

YAŞLI YURTTAŞ — Seçici Kurul kim?

CALİGULA — Ben, yetmez mi?

YAŞLI YURTTAŞ — Oo, elbette! Çok bile.

CHEREA — Yarışmaya sen de katılacak mısın

Caius?

CALİGULA — Gereksiz. Ben şiirimi çoktan yazdım.

YAŞLI YURTTAŞ, telaşla — Nerde bulabiliriz onu?

CALİGULA — Kendi yöntemimle her gün okuyorum

zaten.

Coesonia kaygıyla yüzüne bakar.

CALİGULA, kabaca — Ne o, suratım hoşuna

gitmiyor mu?

COESONİA, yumuşak bir sesle — Özür dilerim.

CALİGULA — Yoo, rica ederim, alçakgönüllülük

istemem. Hele alçakgönüllülüğe hiç dayanamam.

Zaten

çekilmez bir kadınsın, bir de alçakgönüllü olma!..

Coesonia kalkar, ağır ağır dahayukarki

basamaklara çıkar. Caligula, Cherea'ya.

Nerede kalmıştım? Benim tek şiirim bu. Ama o,

benim, Roma'nın gördüğü biricik sanatçı

olduğumu

gösteriyor: evet, Cherea, duyuyor musun?

düşüncesiyle eylemini birleştiren biricik sanatçı.

CHEREA — Yalnızca bir güç sorunu bu.

CALİGULA —Elbette. Ötekiler güçsüz oldukları için

birşeyler yaratıyorlar. Benimse yapıta

gerensinmem

yok:

yaşıyorum. (Kabaca.) Evet, -hepiniz anladınız mı?

METELLUS — Anladık, sanıyorum.

HEPSİ BİRDEN —Evet, anladık.

CALİGULA — Güzeli, şimdi beni dinleyin. Birer

birer öne çıkacaksınız. Ben düdük çalacağım.

Birinci

ozan

okumaya başlayacak. Düdük çaldığım zaman

duracak, ikinci başlayacak. Ve böylece sürüp

gidecek.

Sözü

düdükle kesilmeyen birinci gelecek. Hazırlanın.

(Cherea'ya döner, dostça.) Ee, her şeyde bir

düzen

gerek,

sanatta bile.

Düdük.

BİRİNCİ OZAN — Ey ölüm, kara ırmakların

ötesinden...

Düdük. Ozan sol yakaya iner. Ötekiler de aynı şeyi

yapacaktır. Devinimler makina

gibidir.

İKİNCİ OZAN — Üç Yazgı Tanrıçası mağaraların...

Düdük.

ÜÇÜNCÜ OZAN — Sana sesleniyorum, ey ölüm...

Öfkeli bir düdük. Dördüncü ozan öne çıkar, çalımlı

bir duruşa geçer, daha söze başlamadan

düdük öter.

BEŞİNCİ OZAN — Çocukluğumda...

CALİGULA, avazı çıktığııca bağırarak — Kes! bir

budalanın çocukluğundan bize ne? Söyle misin

lütfen, ne

ilgisi var bunun bizimle?

BEŞİNCİ OZAN — İyi ama, Caius, dahabitirmedim

ki...

Keskin bir düdük.

ALTINCI OZAN, bir adım ileri çıkar, yüksek sesle

—

Acımasız ölüm yol alır...

Düdük.

YEDİNCİ OZAN, gizemli bir tavırla — Anlaşılmaz

ve yaygın yakan...

Kısa bir düdük.

Scipion çıkar, elinde hiçbir şey

yoktur.

CALIGULA — Sıra sende, Scipion. Tabletin yok

mu?

SCİPİON — Gereksiz. CALIGULA— Haydi bakalım.

Ağzındaki düdüğü evirir çevirir. Scipion,

Caligula'nın iyice yakınındadır, ama yüzüne

bakmaz, bezgin bir sesle:

«Varlıklarım arıtıp temizleyen mutluluğu kov,

Güneşin akıp gittiği gökyüzü Kederli ve yabanıl

şölenler

Umutsuz sayıklayışımbenim...»

CALIGULA, yumuşak bir sesle — Kes rica ederim.

(Scipion'a döner.) Ölümün gerçek derslerini

tammayacak

kadar gençsin,

SCİPİON, gözlerini Caligula'ya diker — Babamı yitirmek için de gençtim!

CALIGULA, birden arkasını döner — Haydi bakalım, sizler sıraya girin. Düzmece bir ozan, beğenime

indirilmiş bir tokattır. Bugüne dek sizi bağlaşığım sayıyor, zaman zaman en son dayanağım olacağınızı

umuyordum. Ama boşunaymış, sizleri de düşmanlarımın arasına katacağım artık. Ozanlar'da bana

karşı,

demek ki bu işin sonu geldi. Sırayla çıkın! İğrenç işlerinizi silmek üzere, elinizdeki tableti yalaya yalaya

önümden geçeceksiniz. Dikkat! Uygun adım, ileri! Düdüğü belli aralıklarla çalar. Ozanlar uygun adım yürür, kara tabletleri

yalayarak sağdan çıkarlar. Çok alçak sesle.

Hepiniz çıkın.

Cherea, kapıda Birinci Yurttaş'ın omuzunu tutar.

CHERA — Vakit tamam.

Bu sözleri duyan Scipion'un oğlu eşikte duralar,

Caligula'ya doğru yürür.

CALIGULA, sert bir sesle — Baban gibi yap: beni

rahat bırak!

XIII. SAHNE

SCIPION — Haydi, Caius, çok gereksiz bütün

bunlar. Seçimim çoktan yaptığını biliyorum.

CALIGULA — Yalnız bırak beni.

SCIPION — Yakında gerçekten bırakacağım,

çünkü seni anladım sanırım. Ne senin için, ne de

sana

benzeyen

benini için kurtuluş var artık. Çok uzaklara gidip

bunun nedenlerini arayacağım. (Bir an susar,

Caligula'ya

bakar. Üstüne basa basa.) Elveda, sevgili Caius.

Her şeyin bittiği anda, seni sevdiğimi anımsa.

Çıkar. Caligula arkasından bakar. Elini uzatır. Ama

sonra sertçe başını sallar,

Coesonia'ya doğru gelir.

COESONIA — Ne dedi bu?

CALİGULA — Sen anlayamazsın.

COESONIA — Ne düşünüyorsun?

CALİGULA — Şu genci. Sonra seni. Ama ikisi aynı

şey zaten.

COESONIA — Neyin var?

CALİGULA, yüzüne bakarak — Scipion gitti.

Dostlukla işim bitti. Ama sen, neden hâlâ

buradasın acaba?...

COESONIA — Hoşuna gidiyorum, onun için.

CALİGULA — Hayır. Seni öldürtsem, anlardım

belki.

COESONIA — Eh, bu da bir çözüm olurdu. Yapsa-
na. Bir an için şöyle özgür yaşayamaz
mısın?
CALİGULA — Birkaç yıldır özgür yaşamaya
çalışıyorum.
COESONIA — Onu demek istemiyorum. İyi anla
beni. Yüreğinin bütün temizliğiyle
yaşamak ne güzel
olurdu.
CALİGULA — Herkes kendi temizliğini bildiği
yoldan sağlar. Ben de önemli olanın ardından
giderek
varıyorum buna. Ama bütün bunlar seni öl-
dürtmeme engel değil. (Güler.) İmparatorluğun
tacı
olurdu bu ölüm.
Yerinden kalkar, aynayı ekseni üzerinde
döndürür. Sonra kollarını iki yana

sarkıtır, salonda dolanır.

. Garip. Kimsenin canını almadığım zaman,

kendimi müthiş yalnız duyumsuyorum. Canlılar

evreni

doldurmaya, sıkıntımı yoketmeye yetmiyor.

Hepiniz karşımda olduğunuz zaman,

bakamayacağım

kadar büyük bir boşluk duygusu veriyorsunuz

bana. Ancak ölülerimin arasında rahatım.

(Seyircilerin

karşısına gelir, biraz öne eğilir, Coesonia'yı

unutmuştur.) Onlar sahici. Onlar bana

benziyor. Beni

bekliyor, gelişimi önceden seziyorlar. (Başını

sallar.) Dilini kestirdiğim, bağışlanmak için

yalvaran

biriyle uzun uzun konuşmuştum.

COESONIA — Gel yanıma uzan. Dizlerime koy

başını. (Caligula söylenenleri yapar.)

Rahatsın. Her

şey dingin.

CALİGULA — Her şey dingin ha! Atıyorsun. Demir

şakırtılarını duymuyormusun?

(Gerçekten şakırtılar

işitilir.) Pusuda bekleyen kini açığa vuran bin bir

fısıltıyı işitiyor musun?

Fısıltılar.

COESONIA — Kimse böyle bir şeye kalkışamaz...

CALİGULA — Yoo, budalalık kalkışır.

COESONIA — Budalalık adam öldürmez. İnsanın

aklını basma getirir.

CALİGULA — Budalalık öldürücüdür, Coesonia.

Kendini tehlikede gördüğü zaman

öldürücüdür.

Yoo, hayır, oğullarım ya da babalarını

öldürttüğüm insanlar almayacak canımı. Onlar

anladılar.

Onlar benim yanımda, onların da ağzında aynı tat var. Ama ötekiler, alay ettiklerim, gülünç duruma düşürdüklerim, onların boş kendini beğenmişliği karşısında savunmasızım.

COESONİA, şiddetle — Biz seni koruruz, seni sevenler hâlâ yeterli sayıdayız.

CALİGULA — Gittikçe azaldmız. Bunun böyle olması için ben de elimden geleni yaptım.

Hem,

sonra, eğri oturup doğru konuşalım canım: yalnız sersemlik değil ki karşıma dikilen, mutlu

olmak

isteyenlerin haklılık ve yürekliliği de karşımda.

COESONİA, yine hırslı bir sesle — Hayır, seni öldü-remeyecekler. Ya da sana el sürmeye

kalkınca,

gökten düşen bir yıldırım hepsini hakıp kül

edecek.

CALIGULA — Gökten ha! Vah zavallı kadın, gök diye bir şey yok ki. (Oturur.) İyi ama, nereden çıktı şimdi bu apansız sevgi, anlaşmamızda böyle bir şey yoktu!

COESONIA, ayağa kalkıp yürür — Başkalarını öldürttüğünü görmek, günün birinde senin de öldürüleceğini anlamaya yetmez mi? Her gün bir parçası kopan o kaskatı yüreğinle seni koynuma almak, üstüme abandığın zaman burnuma dolan katillere özgü kokunu duymak yetmez mi? Her geçen gün insanca yanlarından birinin daha öldüğünü görüyorum. (Ona doğru yürür.) Yaşlıyım,

çirkinleşmek üzereyim, biliyorum bunu. Ama senin için duyduğum kaygı beni öyle bir duruma getirdi ki, sevip sevmemene de aldırmıyorum artık. Yalnız iyileşmeni istiyorum, küçücük bir çocuksun sen. Bütün yaşam önünde! şu yeryüzünde yaşamdan daha değerli ne var ki ardında koşasın?

CALIGULA, ayağa kalkar, kadının yüzüne bakar— Birlikteliğimiz uzadı galiba.

COESONIA — Doğru. Ama beni yanından kovmayacaksın, değil mi?

CALIGULA — Bilmiyorum. Yalnız neden yanımda olduğunu biliyorum: keskin kokulu, kederli sevişme geceleri için, bir de bütün gizlerimi bildiğin için.

Kadını kollarına alır, başını tutup biraz geriye yatırır.

Yirmi dokuz yaşındayım. Az. Ama ömrümü bir sürü deri değiştirmiş, iyice yaşlanmış upuzun bir yılan gibi gördüğüm şu anda, karşımdaki son tanık sensin. Yakında sen de yaşlı bir kadın olacaksın; insanın yüzünü kızartan babaca bir sevgi duymaktan kendimi alamıyorum sana karşı.

COESONIA — «Seni hiç yanımdan ayırmayacağım», de bana.

CALIGULA — Bilmiyorum. Bildiğim tek şey, ve işin en korkunç yanı da bu zaten, şu âna kadarki yaşamımdan arta kalan tek duygu bu sevgi.

, Coesonia kollarından sıyrılıp uzaklaşır, Caligula ardından gider. Beline sarılır.

Son tanık da ortadan kalksa daha iyi olmaz mı acaba?

COESONİA — Hiç önemi yok. Bana söylediklerine sevindim. Ama neden bu mutluluğu seninle paylaşmıyorum?

CALİGULA — Benim mutlu olmadığımı kim söylüyor?

COESONİA — Mutluluğun eliaçıktır. Yakıp yıkmaz.

CALİGULA — Öyleyse iki tür mutluluk var: ben katillerinkini seçtim. Çünkü mutluyum. Bir ara acının doruk noktasına ulaştım sanıyordum. Yanılmışım! daha da ötesi varmış. Bunun ötesinde kısır, görkemli bir mutluluk var. Yüzüme bak.

Coesonia ona döner.

Gülüyorum Coesonia, koskoca Roma'nın yıllarca Drusilla'nın adını ağzına alamadığını

düşündükçe gülüyorum. Roma yıllarca kendini aldattı. Sevi yetmiyor bana, o zaman anladım bunu.

Bugün sana bakarken de aynı şeyi düşünüyorum. Birini sevmek, onunla birlikte yaşlanmaya razı olmak demek. Bense buna dayanamam. Yaşlı bir Drusilla, ölü bir Drusilla'dan çok daha kötüdür.

Herkes, sevgilimizi bir anda. yitirdiğimiz için acı çektiğimizi sanır. Oysa gerçek acı çok daha saçma: üzüntünün sürdüğünü gördüğü için acı çekiyor insan. Acı çekmenin bile anlamı yok.

Görüyorsun ya, hiçbir üzüntüm yok. Ne bir sevda kırıntısı, ne de iç kararması. En küçük bir

kaçamak noktam yok. Ama bugün, hem anılardan, hem yanılsamadan kurtulduğum için, yıllar öncesine oranla çok daha özgürüm. (Tutkuyla güler.) Hiçbir şeyin sürekli olmadığını biliyorum!

Ve bunu bilmek! Tarihte bu deneyimi gerçekten edinmiş, bu çılgınca mutluluğu tatmış ya iki ya da üç kişiyiz. Bak Coesonia, şu garip tragedyayı sonuna dek izledin. Senin için perde kapanmalı artık.

Yeniden Coesonia'nın arkasına geçer, kolunu boynuna dolar.

COESONİA, korkuyla — Böyle korkunç bir özgürlük mutluluk verir mi hiç?

CALİGULA, kolunu gittikçe sıkarak — İnan veriyor,

Coesonia. Bu özgürlük olmasaydı, her
şeye doymuş
bir adam olacaktım. Onun yardımıyla, kimsesiz
insanoğlunun kutsal açıkgörüşlülüğüne
kavuştum.
(Coesonia'nın boğazını sıkmaya sürdürürken
gittikçe coşar; kadın karşı
koymaktan
vazgeçmiş, ellerini öne uzatmış, kendini
bırakmıştır. Caligula kadının kulağına doğru.)
Yaşıyorum,
öldürüyorum, yıkımcının çılgın gücü var elimde;
bunun yanında, yaratıcının gücü
çocuk
oyuncağı kalır. Mutluluk budur işte! Evet,
mutluluk! o dayanılmaz kurtuluş, o evrensel
horgörü,
kan; çevremi saran kin; bütün yaşamını gözünün

önüne getiren adamın benzersiz yalnızlığı,

cezasız kalan katilin sevinci; insan yaşamı denen

şeyi (güler) ve seni tuzbuz eden, bundan

kıyasıya arzuladığım evrensel yalnızlığı çıkaran

şaşmaz mantık budur işte Coesonia!

COESONIA, hafifçe çırpınır— Caius!

CALİGULA, gittikçe coşarak — Hayır, sevecenliğe

yer yok. Bu işi bitirmeliyim, çünkü

vaktim kalmadı.

Vakit kalmadı, sevgili Coesonia!

Coesonia can verir. Caligula onu sürükler, yatağa

bırakır. Dalgın dalgın

yüzüne bakar; boğuk bir sesle.

Ayrıca sen de suçluydun. Ama öldürmek de bir

sorunu çözmüyor.

XIV. SAHNE

Hışımla geriye döner, aynaya doğru yürür.

CALİGULA — Caligula! Sen de suçlusun! Öyleyse,

ha biraz artık, ha biraz eksik, öyle değil mi? İyi ama, suçsuz insanın bulunmadığı şu yargıçsız dünyada kim göze alacak beni yargılamayı?

(Aynaya
yaklaşır; alabildiğine kederli bir sesle.)

Görüyorsun ya, Helicon geri dönmedi. Ay'ı ele geçiremeyeceğim. Ah, ne acı şey haklı olup da ölene dek bu yolda yürümek zorunda kalmak! Evet, korkuyorum ölümden. Kılıç sesleri! Leke-sizlik utkuya hazırlanıyor. Neden onların yerinde değilim? Korkuyorum. Ne tiksinç şey, başkalarını küçümsedikten sonra, kendini de aynı korkaklık içinde bulmak! Ama önemi yok. Korku sürmez. Az sonra insanın yüreğini erinçle dolduran o büyük boşluğa kavuşacağım.

Biraz geriler, sonra yeniden yaklaşır aynaya.

Daha dingin gözükmektedir. Daha alçak, daha boğuk bir sesle.

Ne de karışık gözüküyor dünya! Oysa her şey nasıl da yalın! Ay'ı ele geçirebilseydim, sevi yeterli olsaydı, her şey değişecekti. Peki ama, nerede gidermeli şu susuzluğu? Hangi yürek, hangi tanrı verebilir bana göller dolusu suyu? (Diz çöküp ağlar.) Ne bu dünyada, ne de ötekinde beni doyurabilecek bir şey var. Oysa biliyorum ki (ağlayarak parmağını aynaya uzatır) sen de biliyorsun ki, olanaksızın olması yetecekti. Ey olanaksız! dünyanın ve varlığımın son sınırına giderek aradım seni. Ellerimi uzattım! (bağırır) elimi uzaüp karşımda hep seni buluyorum, oysa sana karşı da içim kin dolu.

İzlenmesi

gereken

yolu bulamadım, hiçbir yere varamı-yorum.

Özgürlüğüm de pek iyi bir şey değil. Ah, Helicon!

Hiçbir

haber

yok! hâlâ hiçbir haber yok! Öff, ne ağır bir gece!

Helicon dönmeyecek: sonsuza dek suçlu

kalacağız!

İnsan

yüreğini saran acı kadar acı bir gece.

Perde gerisinden silâh şakırtıları ve mırıltılar

gelir.

HELİCON, sahnenin dibinde belirir — Kendini

koru, Caius! Koru kendini!

Görünmeyen bir el Helicon'u bıçaklar.

Caligula yerden kalkar, alçak bir iskemleyi kavrar,

hızlı hızlı soluyarak aynaya

yaklaşır. Kendine bakar, ileri fırlayacakmış gibi yapar, aynadaki görüntünün de aynı şeyi yapması üzerine elindeki iskemleyi olanca gücüyle savurup haykırır:

CALİGULA — Tarihe, Caligula, tarihe!

Ayna kırılır; o anda her köşeden silâhlı fesatçılar söküneder. Caligula yüzünü onlara döner, çılgınca güler. Yaşlı Yurttaş arkadan, Cherea önden saldırır. Caligula' nın gülüşü hırıltıya dönüşür. Herkes kılıç sallar. Caligula, son bir çabayla, yarı gülüp yarı hırıldayarak:

Hâlâ yaşıyorum!

Perde iner.

SON!